ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
ΤΗΣ 27ης ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1982 [1]

De Franceschi SpA Monfalcone κατά Συμβουλίου καί Ἐπιτροπῆς τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων

«Gritz (ἀποφλοιωμένοι σπόροι ἀραβοσίτου) — Παραγραφή τῆς ἀγωγῆς ἀποζημιώσεως ἐξ ἐξωσυμβατικῆς εὐθύνης»

Ὑπόθεση 51/81

Περίληψη

Ἀγωγή ἀποζημιώσεως — Προθεσμία παραγραφῆς — Ἔναρξη — Εὐθύνη λόγω κανονιστικῆς πράξεως — Χρόνος ἐπελεύσεως τῶν ζημιογόνων ἀποτελεσμάτων τῆς πράξεως

(Συνθήκη ΕΟΚ ἄρθρα 178 καί 215 παράγραφος 2· Πρωτόκολλο περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου ἄρθρο 43)

Ὅπως προκύπτει ἀπό ἄρθρο 215 τῆς συνθήκης ΕΟΚ καί τό ἄρθρο 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου, ἡ γέννηση τῆς ἐξωσυμβατικῆς εὐθύνης τῆς Κοινότητος καί ἡ ἄσκηση τοῦ δικαιώματος ἀποκαταστάσεως τῆς ἐπελθούσης ζημίας ἐξαρτῶνται ἀπό τήν συγκέντρωση συνόλου προϋποθέσεων σχετικῶν μέ τήν ὕπαρξη παρανόμου πράξεως τῶν κοινοτικῶν ὀργάνων, πραγματικῆς ζημίας καί σχέσεως αἰτιότητος μεταξύ αὐτῶν.

Ἀπό αὐτό συνάγεται ὅτι ἡ προθεσμία παραγραφῆς τῆς ἀγωγῆς ἀποζημιώσεως κατά τῆς Κοινότητος δέν δύναται νά ἀρχίσει νά τρέχει πρό τῆς πληρώσεως ὅλων τῶν προϋποθέσεων, ἀπό τίς ὁποῖες ἐξαρτᾶται ἡ ὑποχρέωση ἀποκαταστάσεώς της καί, ἰδίως, πρίν ἡ πρός ἀποκατάσταση ζημία καταστεῖ συγκεκριμένη. Συνεπῶς, προκειμένου περί περιπτώσεων ὅπου ἡ εὐθύνη τῆς Κοινότητος πηγάζει ἀπό κανονιστική πράξη, ἡ ἐν λόγω προθεσμία παραγραφῆς δέν δύναται νά ἀρχίσει νά τρέχει πρό τῆς ἐπελεύσεως τῶν ζημιογόνων ἀποτελεσμάτων τῆς πράξεως αὐτῆς.

Στήν ὑπόθεση 51/81,

DE FRANCESCHI SPA MONFALCONE, μέ ἕδρα της τό Monfalcone, ἐπισπεύσει τοῦ ἐπί τοῦ παρόντος νομίμου ἀντιπροσώπου της Coclite De Franceschi, ἐκπροσωπουμένη καί ἐπικουρουμένη κατά τήν παρούσα δίκη ἀπό τούς Giovanni Maria Ubertazzi καί Fausto Capelli, δικηγόρους Μιλάνου, μέ ἀντίκλητο στό Λουξεμβοῦργο τόν Louis Schiltz, 83, boulevard Grande-Duchesse-Charlotte,

ἐνάγουσα,

1 — Γλώσσα διαδικασίας: ἡ ἰταλική.

κατά

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ, ἐκπροσωπουμένου ἀπό τόν Daniel Vignes, διευθυντή τῆς νομικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Συμβουλίου τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, ἐπικουρούμενο ἀπό τόν Arthur Brautigam, ὑπάλληλο διοικήσεως στήν ἐν λόγω ὑπηρεσία, καί μέ ἀντίκλητο στό Λουξεμβοῦργο τόν Douglas Fontein, διευθυντή τῆς Διευθύνσεως Νομικῶν Ὑποθέσεων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τραπέζης Ἐπενδύσεων, 100, boulevard Konrad-Adenauer, Λουξεμβοῦργο,

καί

ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ, ἐκπροσωπουμένης ἀπό τόν νομικό της σύμβουλο Richard Wainwright, ἐπικουρούμενο ἀπό τόν Guido Berardis, μέλος τῆς νομικῆς της ὑπηρεσίας, μέ ἀντίκλητο στό Λουξεμβοῦργο τόν Oreste Montalto, κτίριο Jean Monnet, Kirchberg, Λουξεμβοῦργο,

ἐναγομένων,

πού ἔχει ὡς ἀντικείμενο τήν προβληθείσα ἀπό τό Συμβούλιο καί τήν Ἐπιτροπή τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων βάσει τοῦ ἄρθρου 91 τοῦ κανονισμοῦ διαδικασίας τοῦ Δικαστηρίου ἔνσταση ἀπαραδέκτου κατά ἀγωγῆς ἀποζημιώσεως στηριζομένης ἐπί τῶν ἄρθρων 215 καί 178 τῆς συνθήκης ΕΟΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο ἀπό τούς J. Mertens de Wilmars, πρόεδρο, G. Bosco, A. Touffait καί O. Due, προέδρους τμήματος, P. Pescatore, Mackenzie Stuart, A. O'Keeffe, T. Koopmans, U. Everling, A. Χλωρό καί F. Grévisse, δικαστές,

γενικός εἰσαγγελεύς: F. Capotorti
γραμματεύς: A. Van Houtte

ἐκδίδει τήν ἀκόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

Περιστατικά

Τά πραγματικά περιστατικά, ή διαδικασία καί τά ἐπιχειρήματα πού ἀνέπτυξαν οἱ διάδικοι κατά τήν ἔγγραφη διαδικασία ὅσον ἀφορᾶ μόνο τό παραδεκτό τῆς ἀγωγῆς, ἔχουν συνοπτικῶς ὡς ἑξῆς:

I — Πραγματικά περιστατικά καί ἔγγραφη διαδικασία

Μέ τίς ἐκδοθεῖσες τήν 19η Ὀκτωβρίου 1977 ἐπί τῶν συνεκδικασθεισῶν ὑποθέσεων 177/76 — 16/77 καί 124/76 — 20/77 ἀποφάσεις του, τό Δικαστήριο ἐδέχθη ὅτι ἡ δημιουργηθεῖσα ἀπό τούς κανονισμούς 1125/74 καί 665/75 τοῦ Συμβουλίου (JO L 128 τῆς 10ης Μαΐου 1974, σ. 12 καί JO L 72 τῆς 20ῆς Μαρτίου 1975) ἔννομη κατάσταση, ἡ ὁποία συνεπήγετο τήν κατάργηση τῶν διατάξεων πού προέβλεπαν τήν χορήγηση ἐπιστροφῶν στούς τομεῖς τοῦ quellmehl καί τοῦ gritz, ἦταν ἀσυμβίβαστη πρός τήν ἀρχή τῆς ἰσότητος, λόγω τοῦ ὅτι οἱ ἐπιστροφές διετηρήθησαν στόν ἀνταγωνιστικό τομέα τοῦ ἀμύλου.

Κατόπιν τῆς ἐκδόσεως τῶν προαναφερομένων ἀποφάσεων, οἱ κανονισμοί 1125 καί 1127/78 τοῦ Συμβουλίου (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 03/021 σ. 89 ἐπ.), πού συνεπληρώθησαν ἀπό τόν κανονισμό 1570/78 τῆς Ἐπιτροπῆς περί τῶν λεπτομερειῶν ἐφαρμογῆς τοῦ κανονισμοῦ 2742/75 (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 03/021 σ. 257 ἐπ.) ἀπεκατέστησαν τήν ἴση μεταχείριση τῶν ἐπιδίκων προϊόντων, ἀλλά ἀναδρομικῶς μόνο ἀπό τῆς 19ης Ὀκτωβρίου 1977 καί ὄχι ἀπό τῆς ἡμερομηνίας τῆς καταργήσεως τῶν ἐπιστροφῶν.

Μέ τίς ἐκδοθεῖσες τήν 4η Ὀκτωβρίου 1979 ἐπί τῆς ὑποθέσεως 238/78, ἐπί τῶν συνεκδικασθεισῶν ὑποθέσεων 241, 242 καί 245 ἕως 250/78, ἐπί τῶν συνεκδικασθεισῶν ὑποθέσεων 261 καί 262/78 καί ἐπί τῶν συνεκδικασθεισῶν ὑποθέσεων 64 καί 113/76, 167 καί 239/78, 28 καί 45/79, τό Δικαστήριο ἀνεγνώρισε τήν εὐθύνη τῆς Κοινότητος κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 215 δεύτερο ἐδάφιο τῆς συνθήκης γιά τήν προηγουμένη τῆς 19ης Ὀκτωβρίου 1977 περίοδο.

Ἡ ἐνάγουσα, ἀναφερομένη στίς ἀνωτέρω ἀποφάσεις ἠξίωσε, πρός ἀποκατάσταση τῆς ζημίας τήν ὁποία ὑπέστη, τήν καταβολή τῶν ἐπιστροφῶν πού ἔπρεπε νά εἶχε εἰσπράξει κατά τήν προηγουμένη τῆς 19ης Ὀκτωβρίου 1977 περίοδο γιά τήν χρησιμοποίηση σιμιγδαλίου ἀπό ἀραβόσιτο («gritz»). Τήν 23η Νοεμβρίου 1978 ὑπέβαλε στίς οἰκονομικές ὑπηρεσίες τῆς Ρώμης αἴτηση περί καταβολῆς τῶν ἐπιστροφῶν ἐπί τῆς παραγωγῆς σιμιγδαλίου ἀπό ἀραβόσιτο χρησιμοποιουμένου στήν βιομηχανία ζύθου, γιά τήν περίοδο ἀπό 4ης Ἀπριλίου 1977 μέχρι 18ης Ὀκτωβρίου 1977. Τήν 22α Ἰανουαρίου 1979, οἱ οἰκονομικές ὑπηρεσίες τῆς Ρώμης ἀπέρριψαν τήν αἴτηση αὐτή μέ τήν αἰτιολογία ὅτι καμμία κοινοτική ἐπιστροφή δέν προεβλέπετο γιά τήν ἐξεταζομένη περίοδο.

Τήν 19η Δεκεμβρίου 1979, ἡ ἐνάγουσα ὑπέβαλε αἴτηση στό Ὑπουργεῖο Γεωργίας καί στίς οἰκονομικές ὑπηρεσίες, ἐκθέτοντας τούς νομικούς καί πραγματικούς λόγους γιά τούς ὁποίους ἐθεώρει ὅτι ἐδικαιοῦτο ἀποζημιώσεως, ἀντί τῆς ἐπιστροφῆς ἐπί τῆς παραγωγῆς, γιά εἰσαχθεῖσα ποσότητα ἀξίας 54 327 278 λιρετῶν, ἐπαυξανομένης κατά τούς τόκους.

Τήν 15η Ἀπριλίου 1980 ἡ ἐνάγουσα ὑπέβαλε ἀνάλογη αἴτηση ἀπ' εὐθείας στήν Ἐπιτροπή τῆς ΕΟΚ. Μέ ἐπιστολή τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1980, πού ἀπηυθύνθη στήν

μόνιμη άντιπροσωπεία τῆς Ἰταλίας στίς Κοινότητες, ἡ Ἐπιτροπή ἀπέρριψε τήν αἴτηση, ἐπικαλουμένη τήν πενταετή παραγραφή τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου.

Τήν 25η Σεπτεμβρίου 1980, τό τελωνεῖο τοῦ Monfalcone διεβίβασε στήν ἐνάγουσα τήν ἀπάντηση τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἡ ἐνάγουσα ἤσκησε τήν ὑπό κρίση προσφυγή τήν 9η Μαρτίου 1981.

Τό Συμβούλιο καί ἡ Ἐπιτροπή τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, μέ πρόσθετα ὑπομνήματά τους τῆς 15ης Ἀπριλίου 1981, προέβαλαν τήν ἔνσταση ἀπαραδέκτου, σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 91 παράγραφος 1 τοῦ κανονισμοῦ διαδικασίας τοῦ Δικαστηρίου ζητώντας ἀπό τό Δικαστήριο νά κρίνει ἐπί τοῦ παραδεκτοῦ χωρίς νά εἰσέλθει στήν οὐσία τῆς ὑποθέσεως.

Ἡ ἐνάγουσα, μέ ὑπόμνημα τῆς 22ας Μαΐου 1981, ἀπήντησε στά πρόσθετα ὑπομνήματα τοῦ Συμβουλίου καί τῆς Ἐπιτροπῆς.

Κατόπιν ἐκθέσεως τοῦ εἰσηγητοῦ δικαστοῦ καί μετ' ἀκρόαση τοῦ γενικοῦ εἰσαγγελέως, τό Δικαστήριο ἀπεφάσισε νά ἀποφανθεῖ ἐπί τῆς ἐνστάσεως ἀπαραδέκτου χωρίς νά εἰσέλθει στήν οὐσία τῆς ὑποθέσεως καί τήν ἔναρξη τῆς προφορικῆς διαδικασίας χωρίς προηγουμένη διεξαγωγή ἀποδείξεων.

II — Αἰτήματα τῶν διαδίκων

Ἡ προσφεύγουσα ζητεῖ ἀπό τό Δικαστήριο:

— νά ὑποχρεώσει τήν Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα καί, γιά λογαριασμό της, τό Συμβούλιο καί τήν Ἐπιτροπή, νά ἀποκαταστήσουν τήν ζημία πού ὑπέστη ἡ προσφεύγουσα κατόπιν τῆς καταργήσεως τῆς ἐπιστροφῆς ἐπί τῆς παραγωγῆς ἀποφλοιωμένων σπόρων καί σιμιγδαλίων ἀραβοσίτου πού χρησιμοποιοῦνται γιά τήν παρασκευή ζύθου (κατάργηση προβλεπομένη ἀπό τόν κανονισμό ΕΟΚ 665 τῆς 4ης Μαρτίου) καί τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἐν λόγω ἐπιστροφή δέν ἐπανεφέρθη ἐν ἰσχύι γιά τήν περίοδο ἀπό 4ης Ἀπριλίου 1977 μέχρι 18ης Ὀκτωβρίου 1977·

τό αἰτούμενο ἀπό τήν προσφεύγουσα γιά τήν ἀνωτέρω αἰτία ποσό ἀνέρχεται σέ 54 327 278 λιρέτες, ἐντόκως μέχρις ἱκανοποιήσεως τοῦ αἰτήματος·

— νά καταδικάσει τήν Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα στά δικαστικά καί λοιπά ἔξοδα καί στίς δικηγορικές ἀμοιβές τῆς παρούσης διαδικασίας.

Τό *Συμβούλιο καί ἡ Ἐπιτροπή τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων* ζητοῦν ἀπό τό Δικαστήριο:

— νά ἀπορρίψει τήν προσφυγή ὡς ἀπαράδεκτη χωρίς νά εἰσέλθει στήν οὐσία τῆς ὑποθέσεως·

— νά καταδικάσει τήν προσφεύγουσα στά δικαστικά ἔξοδα.

III — Ἰσχυρισμοί καί ἐπιχειρήματα τῶν διαδίκων

Ἐπί τῆς ἡμερομηνίας ἐνάρξεως τῆς πενταετοῦς παραγραφῆς τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου

Τό *Συμβούλιο καί ἡ Ἐπιτροπή*, στά πρόσθετα ὑπομνήματά τους τῆς 15ης Ἀπριλίου 1981, προβάλλουν τούς ἀκολούθους ἰσχυρισμούς καί ἐπιχειρήματα:

Τό *Συμβούλιο* ἀναφέρεται στό γεγονός ὅτι ἡ Ἐπιτροπή, σέ ἀπορριπτική ἐπιστολή τῶν αἰτήσεων ἀποζημιώσεως, οἱ ὁποῖες ὑπεβλήθησαν ἀπό τίς ἐνάγουσες στίς παρόμοιες μέ τήν παρούσα συνεκδικαζόμενες ὑποθέσεις, Birra Wührer καί λοιποί κατά Συμβουλίου καί Ἐπιτροπῆς (256, 257, 265, 267/80 καί 5/81), ἐδέχθη ὡς χρόνο ἐνάρξεως τῆς πενταετοῦς παραγραφῆς τήν ἡμερομηνία τῆς δημοσιεύσεως τῶν κανονισμῶν πού κατήργησαν ἀρχικῶς τίς ἐν λόγω ἐπιστροφές, δηλαδή τήν 20ή Μαρτίου 1975. Τό Συμβούλιο ὑπογραμμίζει, σχετικῶς, ὅτι οἱ ἐνάγουσες στίς προαναφερόμενες ὑποθέσεις, καθώς καί ἡ ἐνάγουσα ἐν προκειμένῳ, ὑπέβαλαν ὅλες τήν αἴτησή τους σέ ἁρμόδιο κοινοτικό ὄργανο μετά

τήν 20ή Μαρτίου 1980, οὕτως ὥστε ἡ αἴτησή τους πρέπει νά θεωρηθεῖ ὡς ὑποβληθείσα μετά τήν ἐκπνοή τῆς προθεσμίας, δεδομένου ὅτι ἡ πενταετής παραγραφή τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου ἐπῆλθε τήν 20ή Μαρτίου 1980.

Τό Συμβούλιο παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἐνάγουσα, καθώς καί οἱ ἐνάγουσες στίς ἄλλες παρόμοιες ὑποθέσεις, θεωρεῖ ὅτι ἡ ἡμερομηνία ἐνάρξεως τῆς παραγραφῆς πρέπει νά τοποθετηθεῖ σέ μεταγενέστερο χρονικό σημεῖο καί ἐν προκειμένω εἴτε στήν ἡμερομηνία πραγματικῆς παραγωγῆς τῶν ποσοτήτων ἐμπορευμάτων πού παρέχει δικαίωμα ἐπί τῶν ἐπιστροφῶν κατά τήν ἐπίδικη περίοδο εἴτε ἀπό τῆς δημοσιεύσεως, τήν 30ή Μαΐου 1978, τῶν κανονισμῶν 1125 καί 1127/78, οἱ ὁποῖοι δέν ἐδημιούργησαν τήν νομική βάση γιά τήν καταβολή τῶν ἐπιστροφῶν κατά τήν περίοδο μεταξύ τῆς 1ης Αὐγούστου 1975 καί 18ης Ὀκτωβρίου 1977.

Τό Συμβούλιο δέχεται ὅτι, θεωρητικῶς, δύναται νά ὑποστηριχθεῖ ὅτι ὑπάρχουν καί ἄλλες ἡμερομηνίες ἀπό τίς ὁποῖες ἠδύνατο νά ἀρχίσει ἡ παραγραφή, πχ. ἡ ἡμερομηνία θεσπίσεως τῶν κανονισμῶν πού κατήργησαν τίς διατάξεις περί χορηγήσεως τῶν ἐπιστροφῶν, ἡ ἡμερομηνία ἐφαρμογῆς τῆς μή καταβολῆς τῶν ἐπιστροφῶν ἤ ἀκόμη ἡ 4η Ὀκτωβρίου 1979, ἡμερομηνία κατά τήν ὁποία τό Δικαστήριο ἀνεγνώρισε ὅτι δεδομένου ὅτι ἡ ἐπαναφορά τῶν ἐπιστροφῶν δέν ἐκάλυπτε τήν ἐπίδικη περίοδο, ἦταν παράνομη.

Τό Συμβούλιο θεωρεῖ, πάντως, ὅτι ἡ Ἐπιτροπή, στήν ἀπορριπτική ἐπιστολή τῶν αἰτήσεων ἀποζημιώσεως πού ὑπεβλήθησαν σέ αὐτή, ἔλαβε τήν νομική θέση, ἡ ὁποία ἀνταποκρίνεται καλύτερα πρός τό γράμμα καί τό πνεῦμα τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου χωρίς, ἐν τούτοις, νά περιορίσει κατά τρόπο ἀπαράδεκτο τά δικαιώματα τά ὁποῖα οἱ πολίτες νομίμως δύνανται νά ἀξιώνουν.

Κατά τό Συμβούλιο, τό ἄρθρο 43 συνέδεσε στενά τήν ἔναρξη τῆς παραγραφῆς μέ τό «γεγονός πού δημιουργεῖ» τήν ἐξωσυμβατική εὐθύνη, δηλαδή τήν γέννηση τῆς ζημίας· μέ ἄλλα λόγια, ἡ διάταξη αὐτή σημαίνει ὅτι ἡ πενταετής παραγραφή ἀρχίζει νά ὑπολογίζεται ἀπό τήν στιγμή πού εἶναι βέβαιο ὅτι ἐπῆλθε ἤ θά ἐπέλθει ζημία εἰς βάρος τοῦ ἐνδιαφερομένου. Ἡ ἔννοια αὐτή ἐπιβάλλει, συνεπῶς, ἡ ζημία στό οἰκονομικό ἐπίπεδο νά ἐμφανίζεται ὡς βεβαία ὡς πρός τά συμφέροντα τοῦ ἐνδιαφερομένου [μέρους], χωρίς νά ἀπαιτεῖται — γιά νά δύναται νά ἀρχίσει ἡ προθεσμία — ἡ ἀπόδειξη τῆς νομικῆς εὐθύνης.

Μέ ἄλλα λόγια, εἶναι ἀναγκαῖο καί ἀρκεῖ ὅτι ὁ ἐνδιαφερόμενος ἔλαβε γνώση ἤ ἠδύνατο ἤ ὤφειλε νά λάβει γνώση, ὡς συνετός καί προνοητικός ἐπιχειρηματίας, μετά βεβαιότητος ὅτι τά συμφέροντά του βλάπτονται ἤ θά βλαβοῦν καί δέν ἀπαιτεῖται ἡ βεβαιότης ὅτι ἡ ζημία αὐτή δύναται νά ἀποκατασταθεῖ, δηλαδή ὅτι, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 215 συνθήκης ΕΟΚ, ἡ Κοινότης θά ὤφειλε νά ἀναλάβει εἰς βάρος της τήν ζημία.

Τό Συμβούλιο ὑπογραμμίζει ὅτι τό νά ληφθεῖ ὑπ' ὄψη ἡ ἡμερομηνία δημοσιεύσεως τῶν κανονισμῶν πού κατήργησαν τίς ἐπιστροφές ὡς σημεῖο ἐνάρξεως τῆς παραγραφῆς δύναται ἐν προκειμένω νά ἀνταποκρίνεται στίς ἀπαιτήσεις τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου τῶν Κρατῶν μελῶν.

Τό Συμβούλιο ὑποστηρίζει ὅτι, ὅπως προκύπτει ἀπό τήν ἀνάλυση τοῦ γενικοῦ εἰσαγγελέως Reischl στήν ὑπόθεση 44/76, τά κριτήρια τοῦ πλέον αὐστηροῦ ἐθνικοῦ δικαίου — ἐν προκειμένω, κατά τήν ἀνάλυση τοῦ Reischl, τοῦ γερμανικοῦ δικαίου — πληροῦνται, ἐφ' ὅσον ἡ ζημία εἶναι βεβαία, ἀκόμη καί ἄν εἶναι μέλλουσα, καί ὁ ἐνδιαφερόμενος ἠδυνήθη νά λάβει γνώση τῆς ζημίας αὐτῆς καί τοῦ ὑπευθύνου γιά τήν ἐν λόγω ζημία προσώπου κατά τέτοιο

τρόπο ὥστε δύναται νά ἀναμένεται ὅτι ὁ ζημιωθείς θά ἐγείρει ἀγωγή ἀποζημιώσεως.

Κατά τό Συμβούλιο, ἀπό τῆς δημοσιεύσεως τῶν κανονισμῶν, οἱ ὁποῖοι κατήργησαν τίς ἐπιστροφές, ἦταν βέβαιο ὅτι θά ἐπραγματοποιεῖτο σχετική μείωση τῆς περιουσίας τῶν ἐνδιαφερομένων λόγω διαφυγόντος κέρδους ἀναλόγως τῆς παραγωγῆς τους μετά τήν ἡμερομηνία θέσεως σέ ἰσχύ τῶν κανονισμῶν αὐτῶν. Τό Συμβούλιο ὑποστηρίζει ὅτι δεδομένου ὅτι οἱ πράξεις αὐτές ἀποτελοῦν μέτρα ἐπιτακτικά καί λαμβανομένης ὑπ' ὄψη τῆς αὐτομάτου ἐφαρμογῆς τους ἐπί ἐθνικοῦ ἐπιπέδου, κάθε διάκριση μεταξύ τοῦ γενεσιουργοῦ τῆς ζημίας γεγονότος καί τῆς μεταγενεστέρας ἐπελεύσεως τῆς ζημίας — διάκριση πού εἶναι ἀναγκαία σέ περίπτωση βεβαίας ζημίας — θά ἦταν ἀνενεργός.

Τό Συμβούλιο, ἐπίσης, δέν πιστεύει ὅτι ἡ ἑρμηνεία αὐτή εἶναι ἐν προκειμένῳ πολύ αὐστηρή ἤ ἐξαιρετικά ἐπαχθής γιά τούς ἐνδιαφερομένους καθ' ὅσον τό Δικαστήριο ἐτόνισε ὅτι ἡ διαφύλαξη τῶν δικαιωμάτων τῶν ἰδιωτῶν ἀπαιτεῖ οἱ ἰδιῶτες νά εἶναι συνετοί καί προνοητικοί καί ἀναφέρει σχετικῶς τίς ἀποφάσεις τοῦ Δικαστηρίου ἐπί τῶν ὑποθέσεων 169/73 καί 78/77.

Τό Συμβούλιο παρατηρεῖ, ἐν προκειμένῳ, ὅτι οἱ περισσότερες ἐπιχειρήσεις τοῦ τομέα γιά τόν ὁποῖο πρόκειται, προσέφυγαν ἀπ' εὐθείας στό Δικαστήριο γιά νά προβάλουν ἐγκαίρως τίς διεκδικήσεις τους καί ὅτι πολλές ἐπιχειρήσεις τό ἔπραξαν ἤδη ἀπό τό 1975.

Ὑπό τίς συνθῆκες αὐτές, τό Συμβούλιο ἰσχυρίζεται ὅτι δέν θά ἦταν ἀδικαιολόγητη ἡ προβολή τῆς παραγραφῆς κατά τῆς ἐναγούσης, ἡ ὁποία δέν ἐνήργησε μέ τήν ἐπιμέλεια πού δύναται δεδικαιολογημένως νά ἀναμένεται ἀπό αὐτήν.

Τό Συμβούλιο ὑπογραμμίζει, ἐξ ἄλλου, ὅτι ἡ νομολογία μέ τήν ὁποία τό Δικαστήριο ἀνεγνώρισε τό παραδεκτό ἀγωγῆς ἀναφερομένης σέ μέλλουσα ζημία, τῆς ὁποίας ἡ αἰτία ἦταν πάντως βεβαία, βαίνει πρός τήν ἴδια κατεύθυνση (συνεκδικασθεῖσες ὑποθέσεις 56 ἕως 60/74).

Ἐπί πλέον, ἡ ἑρμηνεία αὐτή εἶναι ὄχι μόνο σύμφωνη πρός τό γράμμα τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου, ἀλλά ἐπιβάλλεται ἀκόμη περισσότερο λόγω ἀσφαλείας τοῦ δικαίου ἐπειδή ἐπιτρέπει τόν καθορισμό ἐν προκειμένῳ μιᾶς σταθερῆς ἡμερομηνίας γιά τήν ἔναρξη τῆς παραγραφῆς, πού δέν εἶναι αὐθαίρετη. Οἱ ἄλλες ἡμερομηνίες πού δύνανται ἐνδεχομένως νά ἀποτελέσουν τό χρονικό σημεῖο ἐνάρξεως τῆς παραγραφῆς ἔχουν ὅλες τό μειονέκτημα ὅτι εἶναι ἀσαφεῖς ἤ ἐξαρτώμενες ἀπό τήν ἀτομική συμπεριφορά τῶν ἐνδιαφερομένων, δηλαδή ὅτι δέν συνδέονται ἄμεσα μέ τό γενεσιουργό τῆς εὐθύνης γεγονός ἀλλά μέ μεταγενέστερα γεγονότα ὅπως, ἐπί παραδείγματι, μέ τήν πραγματική παραγωγή τῆς ἐναγούσης.

Κατά τό Συμβούλιο ἡ μόνη ἀπόφαση μέ τήν ὁποία τό Δικαστήριο ἀπεφάνθη ἐπί τῆς ἑρμηνείας τοῦ ἄρθρου 43 κατά τρόπο δυνάμενο νά χρησιμεύσει στήν παρούσα ὑπόθεση, ἤτοι ἡ ἀπόφαση Meroni (46 καί 47/59), ἡ ὁποία ἐσχολιάσθη ἀπό τόν γενικό εἰσαγγελέα Reischl στίς προτάσεις του ἐπί τῆς προαναφερθείσης ὑποθέσεως 44/76, δέν ἀντιτίθεται πρός τήν ἑρμηνεία αὐτή.

Τό Συμβούλιο ὑποστηρίζει ὅτι, ἀντιθέτως, τό Δικαστήριο στήν ὑπόθεση αὐτή ἔκρινε ὅτι ἡ παραγραφή γιά ζημία δυνάμει τῆς συνθήκης ΕΚΑΧ — καί mutatis mutandis δυνάμει τῆς συνθήκης ΕΟΚ — δέν δύναται νά ἀρχίσει, ἐφ' ὅσον ἡ ζημία αὐτή δέν εἶναι ἀκόμη βεβαία, δηλαδή ἐφ' ὅσον δέν εἶναι μετά βεβαιότητος γνωστό ἄν ἐπραγματοποιήθη ἤ θά πραγματοποιηθεῖ.

Ἀντιθέτως, προσθέτει τό Συμβούλιο, ἄν γίνει ἀποδεκτή ἡ ἄποψη σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ παραγραφή πρέπει νά ἀρχίζει ἀπό τῆς δημοσιεύσεως τῶν κανονισμῶν 1125 καί 1127/78, οἱ ὁποῖοι παρέλειψαν νά ἐπαναφέρουν τίς ἐπιστροφές μέ ἀναδρομικό ἀποτέλεσμα ἀπό τῆς ἡμερομηνίας τῆς καταργήσεώς τους, ἡ παραγραφή δέν θά ἐπήρχετο παρά μόνο τήν 22α Μαΐου 1983 (ἡμερομηνία δημοσιεύσεως τῶν κανονισμῶν 1125 καί 1127 σύν πέντε χρόνια), δηλαδή θά ἀντιμετωπίζετο προθεσμία παραγραφῆς ὀκτώ σχεδόν ἐτῶν.

Κατά τό Συμβούλιο, τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τήν ἄποψη σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ παραγραφή, ἐν πάση περιπτώσει, ἀνεστάλη κατά τήν χρονική περίοδο πού ὁ κανονισμός 665/75, ὁ ὁποῖος κατήργησε τίς ἐπιστροφές ἐπί τῆς παραγωγῆς ἀποφλοιωμένων σπόρων καί σιμιγδαλίων ἀραβοσίτου, δέν εἶχε κηρυχθεῖ ἀνίσχυρη ἀπό τό Δικαστήριο. Ἡ ἀπόρριψη τῆς ἀπόψεως αὐτῆς δικαιολογεῖται ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ ἄποψη αὐτή δέν λαμβάνει ὑπ' ὄψη τό ὅτι ἀπόφαση ἐκδοθεῖσα ἐπί προδικαστικοῦ ἐρωτήματος — κατά τήν νομολογία τοῦ Δικαστηρίου — διευκρινίζει τά ἐπίδικα σημεῖα ὅπως αὐτά ἔπρεπε νά γίνουν ἀντιληπτά ἀπό ὅλους τούς ἐνδιαφερομένους ἀπό τῆς θέσεως ἐν ἰσχύι τοῦ ἐν λόγω μέτρου.

Μέ ἄλλα λόγια, ἐπεξηγεῖ τό Συμβούλιο, μία προδικαστική ἀπόφαση ὅπως αὐτή τῆς 19ης Ὀκτωβρίου 1977 διευκρινίζει πῶς θά ἔπρεπε νά ἐκτιμηθεῖ ἡ ἰσχύς τοῦ κανονισμοῦ 665/75 τήν 20ή Μαρτίου 1975, καί συνεπῶς, ἡ ἐπίφαση νομιμότητος τοῦ κανονισμοῦ 665/75 δέν θά ἔπρεπε νά ἀποτρέψει ἕνα συνετό καί προνοητικό ἐπιχειρηματία ἀπό τοῦ νά ζητήσει ἀποζημίωση γιά τά ζημιογόνα ἀποτελέσματα πού ἀπορρέουν ἀπό τόν κανονισμό αὐτό, ἀπό τό 1975.

Τό Συμβούλιο ὑποστηρίζει ὅτι τό συμπέρασμα αὐτό ἐπιβάλλεται ἀκόμη περισσότερο καθ' ὅσον τό Δικαστήριο ἐτόνισε μέ τήν παγία νομολογία του ὅτι τό ἄρθρο 215 τῆς συνθήκης ΕΟΚ ἀποτελεῖ αὐτόνομη ἀγωγή, ἡ ὁποία δέν ὑπόκειται στόν ὅρο τῆς προηγουμένης ἐξαντλήσεως τῶν ἄλλων προσφυγῶν ἤ μέσων παροχῆς ἐννόμου προστασίας πού δύναται νά προσφέρει ἡ συνθήκη.

Τό Συμβούλιο παρατηρεῖ, πάντως, ὅτι μιά εἰδική περίπτωση ἀξίζει νά ἐξετασθεῖ. Διαπιστώνει ὅτι, σύμφωνα μέ τήν ἀγωγή της, ἡ ἐνάγουσα δέν ἄρχισε νά παράγει ἀποφλοιωμένο ἀραβόσιτο παρά μόνο ἀπό τόν Μάρτιο 1977 καί δέχεται ὅτι δύναται νά τεθεῖ τό ἐρώτημα κατά πόσον ἡ ἐνάγουσα δέν ὑποστηρίζει βασίμως ὅτι ἡ ἔναρξη τῆς παραγραφῆς ἀπό τόν Μάρτιο 1975, δύο χρόνια πρίν ἀρχίσει τήν παραγωγή ἀποφλοιωμένου ἀραβοσίτου, δέν δύναται νά ἀντιταχθεῖ πρός αὐτή. Εἰς ἀπάντηση μιᾶς τέτοιας ἐπιχειρηματολογίας τό Συμβούλιο ὑπενθυμίζει ὅτι μέ τήν ἀπόφασή του τῆς 4ης Ὀκτωβρίου 1979 (SA Maïseries Benelux NV, ὑπόθεση 245/78, σκέψη 19) τό Δικαστήριο, σχετικῶς μέ ἀγωγή πού ἐνεφανίζετο κατά παρόμοιο πρός τήν ὑπό κρίση ὑπόθεση τρόπο, ἔκρινε, ὅτι μία ἐπιχείρηση, ἡ ὁποία δέν ἄρχισε νά παράγει ἀποφλοιωμένους σπόρους καί σιμιγδάλια ἀραβοσίτου παρά μόνο μετά τήν ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου, τοῦ Μαΐου 1975, περί καταργήσεως τῶν ἐπιστροφῶν, δέν ἠδύνατο νά ὑποστηρίξει βασίμως ὅτι ἡ ζημία, τήν ὁποία προέβαλε, προεκλήθη ἀπό τήν κατάργηση αὐτή.

Ἡ *Ἐπιτροπή* θεωρεῖ ὅτι ἡ ἀσκηθεῖσα ἀπό τήν ἐνάγουσα ἀγωγή ὑπόκειται στήν πενταετή παραγραφή τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου (τίτλος III, «Διαδικασία»), τό ὁποῖο εἶναι διατυπωμένο ὡς ἑξῆς:

«Ἀξιώσεις κατά τῆς Κοινότητος στό πεδίο τῆς ἐξωσυμβατικῆς εὐθύνης παραγράφονται μετά πέντε ἔτη ἀπό τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ζημιογόνου γεγονότος. Ἡ παραγραφή διακόπτεται εἴτε διά τῆς προσφυγῆς πού ὑποβάλλεται στό Δικαστήριο, εἴτε διά τῆς προηγούμενης αἰτήσεως πού ὁ ζημιωθείς ἀπευθύνει στό ἁρμόδιο ὄργανο τῆς Κοινότητος . . .»

Κατά τήν Ἐπιτροπή, ὅσον ἀφορᾶ τόν ὑπολογισμό τῆς παραγραφῆς, δέν ὑπάρχει καμμία ἀμφισβήτηση μεταξύ τῶν διαδίκων ὡς πρός τό θέμα τῆς dies ad quem, ἡ ὁποία δέν δύναται νά εἶναι ἄλλη ἀπό τήν 15η Ἀπριλίου 1980, ἡμερομηνία τῆς ἐπιστολῆς τῆς προσφευγούσης πρός τήν Ἐπιτροπή, πού δύναται νά θεωρηθεῖ ὡς ἡ «προηγου-

μένη αἴτηση πού ὁ ζημιωθείς ἀπευθύνει στό ἁρμόδιο ὄργανο τῆς Κοινότητος».

Ἡ Ἐπιτροπή ὑποστηρίζει, πάντως, ὅτι ἡ αἴτηση αὐτή ὑπεβλήθη μετά τήν συμπλήρωση τῆς προβλεπομένης ἀπό τό ἄρθρο 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου πενταετοῦς παραγραφῆς.

Πράγματι, ἡ Ἐπιτροπή θεωρεῖ ὅτι ἡ dies a quo , γιά τόν ὑπολογισμό τῆς παραγραφῆς, εἶναι ἡ 20ή Μαρτίου 1975, ἡμερομηνία δημοσιεύσεως τῶν κανονισμῶν 665 καί 668/75.

Ἡ Ἐπιτροπή ὑποστηρίζει ὅτι ἀπό τό κείμενο τοῦ ἄρθρου 43 πρώτη φράση, δύνανται νά ἐξαχθοῦν δύο οὐσιαστικά στοιχεῖα, ἤτοι:

α) ὅτι ἡ πενταετής παραγραφή ἀναφέρεται στίς ἀγωγές ἐξ ἐξωσυμβατικῆς εὐθύνης πού ἀσκοῦνται κατά τῆς Κοινότητος, καί

β) ὅτι ἡ dies a quo ὁρίζεται ρητῶς ὡς ἡ ἡμέρα κατά τήν ὁποία ἐπισυμβαίνει τό γεγονός πού θεμελιώνει τίς ἀγωγές αὐτές.

Σύμφωνα μέ τό σύστημα πού εἰσάγει τό ἄρθρο 43 πρέπει, ἑπομένως, νά ἐξακριβωθεῖ ὁ χρόνος κατά τόν ὁποῖο, ἐν συσχετισμῷ πρός ἕνα καθορισμένο «γεγονός», γεννᾶται τό δικαίωμα ἀσκήσεως «ἀγωγῆς».

Ἡ Ἐπιτροπή ὑποστηρίζει ὅτι μέ τόν ὅρο «γεγονός», ὁ κοινοτικός νομοθέτης δέν ἐννοεῖ μόνο ἕνα ἁπλό γεγονός ἤ μία ἁπλή ὑλική ἐνέργεια, ἀλλά οἱανδήποτε θετική συμπεριφορά ἤ οἱανδήποτε παράλειψη ἐνεργείας τοῦ ὑποκειμένου, καθώς καί οἱανδήποτε κατάσταση κατά τήν γενικότερη ἔννοια τοῦ ὅρου, πού συνιστᾶ τήν αἰτία μιᾶς ἄδικης ζημίας. Αὐτή ἡ εὐρεία ἔννοια δέν δύναται νά μή καλύπτει τίς ἐνέργειες ἑνός ὑποκειμένου πού εἶναι «δημοσία ἀρχή», μέ ἄλλα λόγια τίς ἐκδιδόμενες ἀπό αὐτήν πράξεις. Οἱ πράξεις αὐτές εἶναι συνεπῶς ἱκανές, νά «θεμελιώσουν» τήν ἀγωγή ἀποζημιώσεως.

Ἐξ ἄλλου, κατά τήν γνώμη τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀποτελεῖ γενικῶς ἀνεγνωρισμένη ἀρχή ἀπό τήν ἔννομη τάξη τῶν Κρατῶν μελῶν ὅτι ἡ παραγραφή ἀρχίζει νά τρέχει ἀπό τήν ἡμέρα κατά τήν ὁποία δύναται νά ἀσκηθεῖ ἡ ἀγωγή, καί ἀναφέρεται, σχετικῶς, στό ἄρθρο 2935 τοῦ ἰταλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος, στήν παράγραφο 198 τοῦ γερμανικοῦ «BGB» καί στό ἄρθρο 2252 τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος. Πρός καθορισμό τοῦ χρονικοῦ σημείου κατά τό ὁποῖο ἡ ἐνάγουσα ἠδύνατο νά ἀσκήσει τήν ἀγωγή ἀποζημιώσεως, ἡ Ἐπιτροπή παραπέμπει στήν νομολογία τοῦ Δικαστηρίου πού παρέχει τήν ὀρθή λύση στό ζήτημα αὐτό. Ἀναφέρει τήν ἀπόφαση ἐπί τῶν συνεκδικασθεισῶν ὑποθέσεων 56 ἕως 60/74 στίς ὁποῖες τό Δικαστήριο ἀπεφάνθη ὡς ἑξῆς (σκέψη 6):

«... τό ἄρθρο 215 τῆς συνθήκης δέν ἐμποδίζει τήν προσφυγή στό Δικαστήριο προκειμένου νά διαπιστωθεῖ ἡ εὐθύνη τῆς Κοινότητος γιά ἐπικείμενες καί δυνάμενες νά προβλεφθοῦν μέ ἀρκετή βεβαιότητα ζημίες, ἀκόμη καί ἄν ἡ ζημία δέν δύναται νά ὑπολογισθεῖ μέ ἀκρίβεια ... πράγματι, δύναται νά ἀποδειχθεῖ ἀναγκαῖο, πρός πρόληψη σημαντικοτέρων ζημιῶν, νά ἐπιληφθεῖ ὁ δικαστής μόλις ἡ αἰτία τῆς ζημίας εἶναι βεβαία.

... ἡ διαπίστωση αὐτή ἐπιβεβαιώνεται ἀπό τούς ἰσχύοντες κανόνες στά νομικά συστήματα τῶν Κρατῶν μελῶν, ἡ πλειονότης τῶν ὁποίων, ἄν ὄχι ὅλα, δέχονται τήν ἀγωγή ἀποζημιώσεως πού βασίζεται ἐπί μελλούσης μέν ἀλλά ἀρκετά βεβαίας ζημίας.»

Ἡ Ἐπιτροπή ἐπισημαίνει, ἐξ ἄλλου, ὅτι τό Δικαστήριο στήν ἴδια ὑπόθεση (σκέψη 8), ἔκρινε ὅτι:

«... οἱ ἐνάγοντες ἐνομιμοποιοῦντο, ἀπό τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἐπιδίκου κοινοτικῆς κανονιστικῆς ρυθμίσεως καί πρίν τήν ἐφαρμογή της, νά προσφύγουν στό Δικαστήριο προκειμένου νά κριθεῖ ἄν καί σέ ποιό μέτρο ἡ κανονιστική αὐτή ρύθμιση ἦταν ἱκανή νά τούς θέσει σέ μειονεκτική κατάσταση ἐν σχέσει πρός τούς γάλλους ἀνταγωνιστές τους, καί σέ περίπτωση καταφατικῆς ἀπαντήσεως, ἄν αὐτή ἡ κανονιστική ρύθμιση ἦταν, ἐκ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ, ἀντίθετη πρός τήν ἀρχή τῆς ἴσης μεταχειρίσεως.

... δεδομένου ὅτι ἡ ζημία πού ἠδύνατο νά προκύψει ἀπό τήν ὑλική καί κανονιστικῶς ρυθμιζομένη κατάσταση ἦταν ἐπικειμένη, ἠδύναντο νά ἐπιφυλαχθοῦν ὡς πρός τόν προσδιορισμό τοῦ ὕψους τῆς ζημίας αὐτῆς, τήν ὁποία ἡ Κοινότης θά ὤφειλε ἐνδεχομένως νά ἀποκαταστήσει, καί νά περιορισθοῦν, πρός τό παρόν, στό νά ζητήσουν τήν ἀναγνώριση τῆς εὐθύνης τῆς Κοινότητος.»

Κατά τήν γνώμη τῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ἀναλογία μέ τίς περιστάσεις τῆς προκειμένης ὑποθέσεως εἶναι προφανής. Ἡ Ἐπιτροπή παρατηρεῖ ὅτι ἄν γίνει προσέγγιση τῆς νομολογίας αὐτῆς πρός ὅ,τι ἐξετέθη ἀνωτέρω, κατ' ἀνάγκην θά συναχθεῖ τό συμπέρασμα ὅτι, ἐφ' ὅσον ἡ ἀγωγή ἀποζημιώσεως ἐγεννήθη ἀμέσως μετά τήν δημοσίευση τῶν παρανόμων πράξεων, ἤτοι τήν 20ή Μαρτίου 1975, πρέπει ἀπό τό χρονικό αὐτό σημεῖο νά ἀρχίσει νά ὑπολογίζεται ἡ συνδεομένη μέ τήν ἐν λόγω ἀγωγή παραγραφή.

Κατά τήν Ἐπιτροπή, οἱ ἀναφερόμενες ἀπό τό Δικαστήριο προϋποθέσεις πού θεμελιώνουν δικαίωμα ἐνεργείας πληροῦνται στήν ὑπό κρίση ὑπόθεση. Χωρίς δυνατή ἀμφισβήτηση, πρόκειται στήν παρούσα ὑπόθεση περί μελλουσῶν καί δυναμένων νά προβλεφθοῦν μέ ἀρκετή βεβαιότητα ζημιῶν, παρά τό γεγονός ὅτι ἡ ἀπώλεια τῶν ἐπιστροφῶν δέν καθίστατο πραγματική παρά μόνο ἀπό τῆς 1ης ἑπομένου Αὐγούστου ἤ τῆς 1ης τοῦ ἑπομένου Σεπτεμβρίου, ἡμερομηνίες θέσεως ἐν ἰσχύι τῶν κανονισμῶν 665 καί 668/75, οἱ ὁποῖες κατήργησαν τίς ἐπιστροφές στούς ἀντιστοίχους τομεῖς τους. Ἡ Ἐπιτροπή προσθέτει ὅτι ἦταν μάλιστα δυνατή ἡ ἀπόδειξη τῶν ζημιῶν μέ μαθηματικό ὑπολογισμό, ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο γιά τήν ἀφαίρεση καθορισμένων ποσῶν, πολλαπλασιαζομένων ἐπί τήν ποσότητα τοῦ παραγομένου προϊόντος.

Ἡ ἄποψη κατά τήν ὁποία θά ἔπρεπε, γιά τόν ὑπολογισμό τῆς παραγραφῆς, νά γίνει ἀναφορά στό χρονικό σημεῖο κατά τό ὁποῖο ἡ ἐνάγουσα παρήγαγε πραγματικά τό ἐπίδικο προϊόν καί διαπίστωσε συγκεκριμένα τήν ἀπουσία τῶν ἐπιστροφῶν, δέν εἶναι ἀποδεκτή.

Ἡ Ἐπιτροπή παρατηρεῖ ὅτι, πρῶτον, ἡ ἄποψη αὐτή εἶναι ἀντίθετη πρός τό κείμενο τοῦ ἄρθρου 43, ἑρμηνευομένου ὑπό τό φῶς τῆς ἤδη παρατεθείσης νομολογίας τοῦ Δικαστηρίου. Δεύτερο, ἡ θέση αὐτή ἐφαρμόζει στήν προκειμένη ὑπόθεση κριτήρια πού ἐφαρμόζονται γενικῶς ἐπί τῆς εὐθύνης, ἡ ὁποία συνδέεται μέ παράνομη πράξη ἐν στενῇ ἐννοίᾳ. Ἡ Ἐπιτροπή παρατηρεῖ ὅτι στήν τελευταία αὐτή περίπτωση, ὅταν τό γενεσιουργό τῆς ζημίας γεγονός καί ἡ ζημία δέν ἐπισυμβαίνουν κατά τήν ἴδια στιγμή, ἀλλά ἡ ζημία ἐκδηλώνεται μεταγενεστέρως, ἡ παραγραφή ὑπολογίζεται ἀπό τῆς διαπιστώσεως τῆς ἐπελεύσεως τῆς ζημίας, πράγμα πού ὡς πρός τήν γενική ἀρχή, ἀποτελεῖ ἤδη ἐξαίρεση, ἡ ὁποία δεδικαιολογημένως ὑπαγορεύεται ἀπό τήν μέριμνα ἐπιεικείας. Καί σέ παρόμοια περίπτωση, ἀφ' ἑνός, κατά τήν στιγμή τοῦ γεγονότος ἡ ζημία εἶναι ἁπλῶς ἐνδεχομένη καί ἀπρόβλεπτη καί, ἀφ' ἑτέρου, παραμένει ὡς ἄμεση συνέπεια τοῦ γεγονότος αὐτοῦ.

Ἐν προκειμένῳ, ὑποστηρίζει ἡ Ἐπιτροπή, τό ζημιογόνο γεγονός εἶναι ὁ κοινοτικός κανονισμός, ἡ δημοσίευση τοῦ ὁποίου θεμελιώνει τήν ἀγωγή ἀποζημιώσεως. Ἡ παρανομία (ἐν προκειμένῳ ἡ συνεπαγομένη διακρίσεις μεταχείριση) διεπράχθη κατά τό χρονικό αὐτό σημεῖο καί ὄχι κατά τόν χρόνο παραγωγῆς τοῦ ἐμπορεύματος ἀπό τήν ἐνάγουσα. Ἄν δέν συνέβαινε αὐτό, συνεχίζει ἡ Ἐπιτροπή, θά ἔπρεπε νά γίνει δεκτό ὅτι τό ζημιογόνο γεγονός δέν εἶναι πλέον ὁ κοινοτικός κανονισμός, ἀλλά ἡ δραστηριότης τοῦ ἰδίου τοῦ ὑποκειμένου πού ἀπαιτεῖ τήν καταβολή, πράγμα πού εἶναι προφανῶς παράλογο.

Τρίτον, προσθέτει ἡ Ἐπιτροπή, ἄν ἡ προβλεπομένη πενταετής παραγραφή ὑπελογίζετο ἀπό μιά ἡμερομηνία μεταγενέστερη τῆς δημοσιεύσεως τοῦ κοινοτικοῦ κανονισμοῦ, ἡ παραγραφή δέν θά ἦταν πλέον πενταετής, ἀλλά πενταετής ἐπαυξανομένη κατά τήν περίοδο πού περιλαμβάνεται μεταξύ τῆς δημοσιεύσεως στήν Ἐπίσημη Ἐφημερίδα καί τῆς ἡμερομηνίας κατά τήν ὁποία ὁ ἐπιχειρηματίας ἰσχυρίζεται ὅτι ὑπέστη πράγματι τήν ζημία.

Τέλος, ἡ Ἐπιτροπή παρατηρεῖ ὅτι, ἄν γίνει δεκτή ἡ ἄποψη αὐτή, ἡ ὁποία συνδέει τήν

παραγραφή μέ τήν έμφάνιση τῆς ὀφειλομένης στήν μή καταβολή ἐπιστροφῶν ζημίας, θά ὑπῆρχαν τόσες πενταετεῖς προθεσμίες παραγραφῆς ὅσες εἶναι οἱ παραχθεῖσες ἀπό τήν ἐνάγουσα παρτίδες [gritz] ἀποφλοιωμένου ἀραβοσίτου, πράγμα πού θά ἐδημιούργει ἐντελῶς ἀδικαιολόγητη διάσπαση τῆς ἐννοίας τῆς ἐνεργείας πού ἀποτελεῖ τήν βάση τοῦ θεσμοῦ τῆς παραγραφῆς.

Ἡ *ἐνάγουσα* ἀναφέρεται στήν ἀπόφαση τοῦ Δικαστηρίου, τῆς 19ης Ὀκτωβρίου 1977, ἡ ὁποία ἔκρινε ὅτι ὁ κανονισμός 665/75 τοῦ Συμβουλίου, πού ἐτροποποίησε τόν κανονισμό 120/67, «εἶναι ἀσυμβίβαστος πρός τήν ἀρχή τῆς ἰσότητος καί ὅτι ἐναπόκειται στά κοινοτικά ὄργανα νά λάβουν τά ἀναγκαῖα μέτρα πρός ἐξάλειψη τοῦ ἀσυμβιβάστου».

Ὑποστηρίζει ὅτι λόγω τοῦ ὅτι οἱ κανονισμοί 1125 καί 1127/78 ἐπανώρθωσαν μερικῶς τίς συνέπειες τῆς παράνομης αὐτῆς καταστάσεως, μέ περιορισμένο ἀναδρομικό ἀποτέλεσμα ἀπό τῆς ἡμερομηνίας τῆς προαναφερθείσης ἀποφάσεως, ἤτοι τῆς 19ης Ὀκτωβρίου 1977, τά κοινοτικά ὄργανα παρέβησαν τήν ὑποχρέωσή τους νά λάβουν τά ἀναγκαῖα μέτρα πρός ἀντιμετώπιση τῆς δημιουργηθείσης ἀπό τόν κανονισμό 665/75 καταστάσεως, γιά τήν περίοδο πού περιλαμβάνεται μεταξύ 1ης Αὐγούστου 1974 καί 19ης Ὀκτωβρίου 1977, καί προεκάλεσαν ἔτσι τήν εὐθύνη τῆς Κοινότητος, σύμφωνα μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ Δικαστηρίου τῆς 4ης Ὀκτωβρίου 1979 ἐπί τῆς ὑποθέσεως Ireks καί λοιπῶν συνεκδικασθεισῶν ὑποθέσεων (Racc. 1979, σ. 2975 καί ἐπ.)

Κατά τήν ἐνάγουσα, ἡ ἀπόφαση αὐτή παρέχει, μεταξύ ἄλλων, τήν ἀπάντηση στό ἐρώτημα ποιά εἶναι ἡ ἡμερομηνία ἀπό τήν ὁποία ἀρχίζει ἡ πενταετής παραγραφή τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου.

Ἡ προσφεύγουσα ὑπογραμμίζει ὅτι μέ τήν προαναφερθείσα ἀπόφαση τό Δικαστήριο ἐδέχθη ὅτι «ἡ εὐθύνη τῆς Κοινότητος γεννᾶται λόγω τῆς καταργήσεως τῶν ἐπιστροφῶν (...)» (σκέψη 12, Racc. 1979, σ. 2973), καί περαιτέρω, ἐπεβεβαίωσε (σκέψη 13) ὅτι «ἡ προβαλλομένη ἀπό τήν ἐνάγουσα ζημία ὀφείλεται στήν κατάργηση, ἀπό τό Συμβούλιο, τῶν ἐπιστροφῶν πού ἔπρεπε νά εἶχαν καταβληθεῖ στούς παραγωγούς quellmehl », ἤ ἀντιστοίχως τοῦ ἀποφλοιωμένου ἀραβοσίτου.

Ἡ ἐνάγουσα παρατηρεῖ ὅτι, κατ' αὐτό τόν τρόπο, τό Δικαστήριο ἀκολούθησε τίς προτάσεις τοῦ γενικοῦ εἰσαγγελέως Capotorti, ὁ ὁποῖος ὑπεστήριξε σχετικῶς (Racc. loc. cit., σ. 3000) ὅτι «ἡ κατάργηση τῶν ἐπιστροφῶν γιά τό quellmehl καί τόν ἀποφλοιωμένο ἀραβόσιτο προεκάλεσε ἀμέσως τήν ἀνισότητα μεταχειρίσεως, ἐν σχέσει μέ τούς παραγωγούς ἀμύλου, καί τήν μή καταβολή τῶν ἐπιστροφῶν», καί τό Δικαστήριο ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ὅρος «ἀμέσως» δέν ἔχει ἐδῶ τήν ἀξία χρονικοῦ ἐπιρρήματος, ἀλλά ἐκφράζει τήν καθ' ἑαυτή ἔννοια τῆς «ἀμέσου» ζημίας πού ἐκφράζεται στίς προτάσεις τοῦ γενικοῦ εἰσαγγελέως.

Ἡ ἐνάγουσα δέχεται ὅτι εἶναι δυνατό νά λεχθεῖ, ὅπως πλειστάκις ἐλέχθη, ὅτι «ἡ σχέση μεταξύ τῆς παρανόμου πράξεως καί τῆς ζημίας εἶναι τέτοια ὥστε δύναται νά λεχθεῖ ὅτι ἡ παράνομη πράξη εἶναι ζημιογόνος καθ' ἑαυτή». Πάντως παρατηρεῖ ὅτι ἡ κρατούσα θεωρία προβαίνει σέ καθαρή διάκριση μεταξύ τοῦ γεγονότος καί τῆς ζημίας, ὅπως ἀκριβῶς μεταξύ τῆς αἰτίας καί τοῦ ἀποτελέσματος, καί ἀκριβῶς στήν σχέση αἰτίου καί αἰτιατοῦ ἀνεφέρετο ὁ γενικός εἰσαγγελεύς Capotorti στίς προαναφερθεῖσες προτάσεις του Recueil 1979, σ. 3000).

Ἡ ἐνάγουσα ἔχει τήν γνώμη ὅτι δέν δύναται νά ἀποκλεισθεῖ ὅτι ὁ ἀμφισβητούμενος κανονισμός ἀποτελεῖ, καθ' ἑαυτός, τήν μοναδική καθοριστική αἰτία ὁρισμένων ζημιῶν πού ὑπέστησαν οἱ κοινοτικοί ἐπιχειρηματίες τοῦ τομέως γιά τόν ὁποῖο πρόκειται. Παρατηρεῖ, σχετικῶς, ὅτι εἶναι

δυνατό ὁ κανονισμός 665/75 νά ἀπεθάρρυνε ὁρισμένους ἐπιχειρηματίες ἀπό τό νά καταρτίσουν προγράμματα παραγωγῆς quellmehl ἤ ἀποφλοιωμένου ἀραβοσίτου καί ὅτι οἱ ἀποφάσεις πού ἐλήφθησαν πρός τήν κατεύθυνση αὐτή, ἀπό τούς ἐνδιαφερομένους ἐπιχειρηματίες, ἐπί τῇ βάσει τοῦ κύρους τοῦ κανονισμοῦ, ἀπεδείχθησαν τελικά ἀπερίσκεπτες. Ἐξηγεῖ, πάντως, ὅτι δέν πρόκειται στήν προκειμένη περίπτωση γιά παρόμοια ζημία, ἀλλά γιά τήν ζημία πού ἀπορρέει ἀπό ἄλλες ζημιογόνες συνέπειες τῆς ἀμφισβητουμένης κανονιστικῆς ρυθμίσεως καί ἰδίως λόγω τοῦ ὅτι ἡ κοινοτική ρύθμιση, ἀντίθετη πρός τήν ἀρχή τῆς ἰσότητος, προεκάλεσε τήν μή καταβολή τῶν ἐπιστροφῶν.

Καί, κατά τήν ἐνάγουσα, δέν δύναται νά γίνεται λόγος περί μή καταβολῆς τῶν ἐπιστροφῶν, παρά μόνο κατά τό μέτρο πού οἱ κοινοτικοί ἐπιχειρηματίες ἐξετέλεσαν συνολικά τήν δραστηριότητα, ἡ ὁποία θά εἶχε συγκεκριμένα παράσχει δικαίωμα ἐπί τῶν ἐπιστροφῶν ἄν ὁ ἀμφισβητούμενος κανονισμός δέν εἶχε ὁρίσει ἄλλως. Στήν περίπτωση αὐτή, ὁ ἀμφισβητούμενος κανονισμός συνιστᾶ καθ' ἑαυτόν αἰτία ζημίας, λόγω τοῦ ὅτι ἐπενήργησε σέ μία ἀλληλουχία ἄλλων περιστατικῶν (ἤ συντρεχουσῶν αἰτιῶν) ἀπό τά ὁποῖα τό πρῶτα εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἐπιτέλεση τῆς δραστηριότητος πού θά παρεῖχε δικαίωμα ἐπί τῆς ἐπιστροφῆς.

Ἡ ἐνάγουσα συμπεραίνει ὅτι, στήν περίπτωση αὐτή πού εἶναι ἡ μόνη πού ἐνδιαφέρει ἐδῶ, ἡ ἐνέργεια πρός ἀποκατάσταση τῆς ζημίας ἠδύνατο νά ἀρχίσει κατά τήν ἡμερομηνία ἐκδόσεως τοῦ κανονισμοῦ, ἀλλά κατ' αὐτήν πού ἐγεννήθη τό δικαίωμα ἐπί τῆς ἐπιστροφῆς κατόπιν τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ ἀραβοσίτου γιά παραγωγή ἀποφλοιωμένων σπόρων.

Τό συμπέρασμα αὐτό, προσθέτει ἡ ἐνάγουσα, ὑπαγορεύεται ἐπίσης ἀπό τήν νομολογία τοῦ Δικαστηρίου. Παρατηρεῖ ὅτι, μέ ἀφετηρία τήν διάκριση μεταξύ τοῦ γεγονότος καί τῆς ζημίας, ἡ νομολογία αὐτή δέχεται, πρό πολλοῦ, ὅτι ἡ παραγραφή ἀρχίζει ἀπό τοῦ χρονικοῦ σημείου κατά τό ὁποῖο ἐξεδηλώθη ἡ ζημία.

Ἡ ἐνάγουσα ἀναφέρεται ἔτσι στήν ἀπόφαση ἐπί τῆς ὑποθέσεως Meroni καθώς καί στίς ἀναπτυχθεῖσες ἀπό τόν γενικό εἰσαγγελέα Reischl στήν ὑπόθεση 44/76 (Racc. 1977, σ. 393) σκέψεις. Παρατηρεῖ ὅτι στήν ὑπόθεση αὐτή, ἡ Ἐπιτροπή ἰσχυρίσθη ἐπίσης ὅτι τό ἄρθρο 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου δέν ἀναφέρεται παρά μόνο στό χρονικό σημεῖο κατά τό ὁποῖο ἐπισυμβαίνει τό περιστατικό (τό γεγονός) πού ἀποτελεῖ τήν αἰτία τῆς ζημίας, ἐνῶ τό χρονικό σημεῖο κατά τό ὁποῖο ἐμφανίζεται ἡ ζημία δέν ἔχει καμμία σημασία καί ὅτι ὁ γενικός εἰσαγγελεύς ἀπέρριψε τήν ἄποψη αὐτή, ἀφοῦ διεπίστωσε, ἰδίως, ὅτι ἡ ἀναφορά στό περιστατικό (γεγονός) δέν στηρίζεται ἐπί ἀρχῶν πού περιέχονται στίς νομοθεσίες τῶν Κρατῶν μελῶν καί ἀπαριθμεῖ ἐπιμελῶς τίς διάφορες ἐναλλακτικές λύσεις πού προτείνει ἡ θεωρία. Ἡ ἐνάγουσα ἐπισημαίνει ὅτι παραλλήλως πρός τήν προτεινομένη ἀπό τήν Ἐπιτροπή λύση, ὅτι δηλαδή πρέπει νά ληφθεῖ ὑπ' ὄψη τό γεγονός πού ἀποτελεῖ τήν αἰτία τῆς ζημίας, ὁ γενικός εἰσαγγελεύς ἀνέφερε ἄλλες λύσεις πού βασίζονται ἡ μέν στήν ἡμερομηνία κατά τήν ὁποία ἐπέρχεται ἡ ζημία (καί ἐπομένως γεννᾶται τό δικαίωμα ἀποζημιώσεως), ἡ δέ στήν ἡμερομηνία κατά τήν ὁποία ὁ ζημιωθείς λαμβάνει γνώση τῆς ζημίας καί τοῦ δράστου της καί ὅτι ἐνώπιον τῶν τριῶν αὐτῶν δυνατῶν ὑποθέσεων, ὁ γενικός εἰσαγγελεύς ἀπέκλεισε ὅτι ὑπάρχουν ἐπιτακτικοί λόγοι γιά νά γίνει δεκτή ἡ προτεινομένη ἀπό τήν Ἐπιτροπή περιοριστική ἑρμηνεία καί κατέληξε στήν ὕπαρξη πολλῶν ἐπιχειρημάτων πού συνηγοροῦν ὑπέρ μιᾶς εὐρύτερης ἑρμηνείας.

Κατά τήν ἐνάγουσα, ἡ ἀνάγνωση τῶν προτάσεων τοῦ γενικοῦ εἰσαγγελέως δεικνύει ὅτι αὐτός ἔκλεινε προφανῶς ὑπέρ τῆς ἀποδοχῆς τῆς λύσεως κατά τήν ὁποία ἡ προθεσμία παραγραφῆς ἀρχίζει ἀπό τῆς γνώσεως τῆς ζημίας ἀλλά, ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἶναι βέβαιο ὅτι μεταξύ τῶν

τριῶν λύσεων πού ἀντιμετωπίζονται ἐν προκειμένω, προσεχώρησε στήν ἐνδιάμεση λύση, ἐκείνη τῆς ἡμερομηνίας κατά τήν ὁποία συγκεκριμενοποιεῖται πράγματι ἡ ζημία.

Ὑποστηρίζει ὅτι στήν παρούσα ὑπόθεση, ἡ ἄποψη τῆς Ἐπιτροπῆς, πού ἀφορᾶ τό χρονικό σημεῖο κατά τό ὁποῖο ἀρχίζει ἡ παραγραφή πρέπει νά ἀπορριφθεῖ, ἄν ληφθεῖ ὑπ' ὄψη ἡ ὑποκρυπτομένη στόν κανονισμό 1125/78 ἰδέα.

Παρατηρεῖ σχετικῶς ὅτι ὁ ἐν λόγω κανονισμός παρουσιάζεται ἀπό τό Συμβούλιο ὡς «μέσο συμμορφώσεως πρός τίς ἀποφάσεις τοῦ Δικαστηρίου (τρίτη αἰτιολογική σκέψη) καί ὅτι τό Συμβούλιο ὑπογραμμίζει (πέμπτη αἰτιολογική σκέψη) «ὅτι ἐνδεικνύεται νά ἔχει ἀναδρομικό ἀποτέλεσμα» ἡ χορήγηση τῆς ἐπιστροφῆς ἐπί τῆς παραγωγῆς γιά τά προϊόντα πού προορίζονται γιά τήν παρασκευή ζύθου. Ἡ ἐνάγουσα διαπιστώνει ἔτσι ὅτι ἐπί τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν αὐτῶν ὁ κανονισμός ὥρισε (ἄρθρο πρῶτο τελευταῖο ἐδάφιο) ὅτι «οἱ ἐπιστροφές κατά τήν παραγωγή (...) δύνανται νά χορηγοῦνται ἀναδρομικά ἀπό τήν 19η Ὀκτωβρίου 1977».

Γιά τήν ἐνάγουσα εἶναι προφανές ὅτι τό Συμβούλιο, μέ τήν διάταξη αὐτή, δέν ἔλαβε ὅλα τά ἀναγκαῖα μέτρα γιά νά συμμορφωθεῖ πρός τίς ἀποφάσεις τοῦ Δικαστηρίου καί ὅτι κατόπιν τῆς παραλείψεως αὐτῆς οἱ ζημιωθέντες ὑπεχρεώθησαν νά προσφύγουν στήν δικαιοσύνη, τό δέ Δικαστήριο ἐξέδωσε τίς γνωστές ἀποφάσεις.

Ἡ ἐνάγουσα ἰσχυρίζεται, πάντως, ὅτι αὐτό πού ἔχει σημασία ἐν προκειμένω, εἶναι τό γεγονός ὅτι τό Συμβούλιο, πρός λήψη τῶν ἀναγκαίων μέτρων, ἐβασίσθη ἐπί λογικῶν ἀρχῶν ἀσυμβιβάστων πρός τίς ἐνστάσεις τίς ὁποῖες ἀντέταξε ἡ Ἐπιτροπή στήν αἴτηση τῆς ἐναγούσης. Ἡ ἐνάγουσα σημειώνει, σχετικῶς, ὅτι ἡ ὑπάρχουσα στόν κανονισμό 1125/78 φράση, πού ὁρίζει ὅτι οἱ ἐπιστροφές δύνανται νά χορηγοῦνται «ἀναδρομικά ἀπό τήν 19η Ὀκτωβρίου 1977» σημαίνει ὅτι δέν δύναται νά χορηγοῦνται ἀναδρομικά ἀπό μία προγενέστερη ἡμερομηνία, καί ἐπομένως, τό δικαίωμα ἐπί τῆς ἐπιστροφῆς καί/ἤ τό δικαίωμα ἀποζημιώσεως δέν ὑφίστατο, οὔτε αὐτό πρό τῆς ἀναφερθείσης ἡμερομηνίας, πράγμα πού ἰσοδυναμεῖ τελικά μέ τό νά ἀποκλεισθεῖ ὅτι τό δικαίωμα ἐπί τῆς ἐπιστροφῆς καί/ἤ ἀποζημιώσεως δύναται νά ἀνατρέξει στήν ἡμερομηνία ἐκδόσεως τοῦ ἀμφισβητουμένου κανονισμοῦ.

Ἐξ ἄλλου, κατά τήν ἐνάγουσα, ἄν γίνει δεκτό ὅτι ἡ ἄποψη τῆς Ἐπιτροπῆς πού ἀφορᾶ τήν ἔναρξη τῆς προθεσμίας παραγραφῆς εἶναι βάσιμη, οὔτε καί στήν περίπτωση αὐτή ἡ πενταετής προθεσμία παραγραφῆς δύναται νά περιλαμβάνει τήν περίοδο, κατά τήν ὁποία ὁ ἀμφισβητούμενος κανονισμός ἦταν ἐν ἰσχύι. Ἡ ἐνάγουσα ἐκθέτει ὅτι τό συμπέρασμα αὐτό ἐξάγεται ἀκολουθώντας δύο συλλογισμούς μερικῶς διάφορους, ἀλλά συγκλίνοντες ὡς πρός τά ἀποτελέσματά τους.

Μία πρώτη παρατήρηση δύναται νά συναχθεῖ ἀπό τήν φύση τοῦ περιστατικοῦ (γεγονότος) πού ἀποτελεῖ τήν αἰτία τῆς ζημίας.

Στήν παρούσα ὑπόθεση, τό γεγονός εἶναι μιά κανονιστική πράξη, δηλαδή ὁ κανονισμός 665/75. Ἡ πράξη τεκμαίρεται, ἐπομένως, ὡς νόμιμη. Μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως τῆς 19ης Ὀκτωβρίου 1977, ὁ κανονισμός δέν ἠδύνατο, ἐπομένως, νά θεμελιώσει ἀγωγή ἤ μέ ἄλλα λόγια, νά παράσχει δικαίωμα ἀποζημιώσεως.

Ἡ δευτέρα παρατήρηση προέρχεται ἀπό τά ἀποτελέσματα ratione temporis τῆς ἀποφάσεως τῆς 19ης Ὀκτωβρίου 1977.

Ἐπ' αὐτοῦ ἡ ἐνάγουσα, χωρίς νά λαμβάνει θέση ἐπί τοῦ γενικοῦ προβλήματος τῶν χρονικῶν ἀποτελεσμάτων τῶν προδικαστικῶν ἀποφάσεων, προβάλλει δύο πιθανές

ὑποθέσεις. Κατά τήν πρώτη ὑπόθεση, ἡ ἀπόφαση τῆς 19ης Ὀκτωβρίου 1977 παρήγαγε ἀποτέλεσμα *ex nunc* (ὅπως φαίνεται ὅτι ἔκρινε τό Συμβούλιο ἐκδίδοντας τόν κανονισμό 1125/78). Κατά τήν δευτέρα ὑπόθεση, ἡ ἀπόφαση παρήγαγε ἀποτέλεσμα *ex tunc* (σύμφωνα μέ τίς ἀναφερθεῖσες ἤδη προτάσεις τοῦ γενικοῦ εἰσαγγελέως Capotorti, Racc. 1979, σ. 2990 καί ἑπ.). Ἡ ἐνάγουσα ἰσχυρίζεται ὅτι καί στίς δύο περιπτώσεις, ὁ ἀμφισβητούμενος κανονισμός ἀπετέλει, τουλάχιστον, ἐφ' ὅσον εὑρίσκετο ἐν ἰσχύι, κώλυμα πού ἐμπόδιζε τίς ἐπιχειρήσεις νά ἀσκήσουν ἐπιτυχῶς οἱανδήποτε ἀγωγή ἀποζημιώσεως καί ἀπηγόρευε, a contrario, στά κοινοτικά ὄργανα νά ἱκανοποιήσουν οἱανδήποτε ἀξίωση τοῦ εἴδους αὐτοῦ.

Οἱ δύο αὐτοί τρόποι ἐπιχειρηματολογίας ἀντιστοιχοῦν, κατά τήν ἐνάγουσα, σέ δύο πασίγνωστα ἀξιώματα τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου:

«actioni nondum natae non praescribitur» καί

«contra non valentem agere non currit praescriptio».

Καί τά δύο ἐκφράζουν, κατά τήν ἐνάγουσα, ἀρχές πού ἀποτελοῦν μέρος τῆς νομικῆς κληρονομίας τῶν Κρατῶν μελῶν καί ἀναφέρονται μέ ἀκρίβεια στήν μελέτη τῶν πανδεκτῶν τοῦ περασμένου αἰώνα, (Windscheid, Diritto delle pandette, ἰταλική μετάφραση, Μιλάνο 1930, τόμ. I, σσ. 366,2 καί 376,2). Περαιτέρω, ἡ ἐνάγουσα ἀναφερομένη στήν θεωρία (Ferrucci, Della tutela dei diritti, in Commentario al Codice Civile, βιβλίο IV, τόμ. IV, Τουρίνο 1964, σ. 394), ὑπενθυμίζει ὅτι οἱ δύο ἀρχές ἀνάγονται σέ θεμελιώδεις λόγους ἐπιεικείας, καί δέν δύνανται, ἑπομένως, νά ἀγνοηθοῦν κατά τήν ἑρμηνεία τοῦ ἐν λόγω ἄρθρου 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ, χωρίς κίνδυνο υἱοθετήσεως λύσεων, ἀντιθέτων πρός τήν ἁπλή κοινή λογική.

Ἡ ἐνάγουσα προσθέτει ὅτι, ἄν γιά μία σειρά λόγων πού δέν χρειάζεται νά ἐξειδικευθοῦν, τό Δικαστήριο ἔκρινε τόν κανονισμό 665/75 παράνομο, μόνο μετά τήν παρέλευση πέντε ἐτῶν ἀπό τήν ἡμέρα τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἀμφισβητουμένου κανονισμοῦ, στήν περίπτωση αὐτή, ἐλλείψει ἀναδρομικοῦ μέτρου ἐκ μέρους τῶν κοινοτικῶν ὀργάνων, οὔτε τό Δικαστήριο θά ἠδύνατο νά ἐπιδικάσει ἀποζημίωση στίς ἐπιχειρήσεις ὅπως ἀντιθέτως ἠδυνήθη νά τό πράξει μέ τίς ἀποφάσεις πού ἐξέδωσε στήν ὑπόθεση Ireks καί στίς ἄλλες συνεκδικασθεῖσες ὑποθέσεις.

Τέλος, ἀναφερομένη στό σχόλιο τοῦ Συμβουλίου ἐπί τῆς ἐκδοθείσης ἀπό τό Δικαστήριο ἀποφάσεως στίς συνεκδικασθεῖσες ὑποθέσεις τῆς 4ης Ὀκτωβρίου 1977, ἡ ἐνάγουσα ἰσχυρίζεται ὅτι τό Συμβούλιο διαπράττει ἑρμηνευτικό σφάλμα.

Ἡ ἐνάγουσα παρατηρεῖ ὅτι κατ' οὐδένα τρόπο δέν δύναται νά προβληθοῦν, ἐν προκειμένω, οἱ λόγοι γιά τούς ὁποίους τό Δικαστήριο, στήν προαναφερθεῖσα ὑπόθεση ἠρνήθη στήν ἐνάγουσα ἐπιχείρηση τό δικαίωμα ἀποκαταστάσεως τῆς ζημίας.

Ἡ ἐνάγουσα ἀναφέρει ὅτι ἡ ἐπιχείρηση πού ἦταν διάδικος στήν ἐκδικασθεῖσα τήν 4η Ὀκτωβρίου 1979 ὑπόθεση (SA Maïseries Benelux NV, ὑπόθ. 245/78) ἐπώλησε προϊόν πού προωρίζετο, ἀρχικῶς, γιά χρήσεις γιά τίς ὁποῖες δέν προεβλέποντο οἱ ἐπιστροφές. Ἡ ἐπιχείρηση αὐτή ἠξίωνε, ἑπομένως, τήν ἀποκατάσταση τῆς ζημίας ἐπί ἄλλης βάσεως. Ἀντιθέτως στήν παρούσα ὑπόθεση, ἡ ἐνάγουσα παρήγαγε πράγματι τήν πρώτη ὕλη γιά προβλεπομένη χρήση, πράγμα πού τῆς παρεῖχε τό δικαίωμα ἐπί τῶν ἐπιστροφῶν, καί ζητεῖ τώρα τήν ἀποκατάσταση τῆς ζημίας πού προέκυψε λόγω τοῦ ὅτι δέν ἠδυνήθη νά εἰσπράξει τίς ἐπιστροφές πού κατηργήθησαν παρανόμως ἀπό τό Συμβούλιο.

Ἐπί τῆς διακοπῆς τῆς πενταετοῦς παραγραφῆς

Τό *Συμβούλιο* ὑποστηρίζει ὅτι ἡ αἴτηση καταβολῆς τῶν ἐπιστροφῶν πού ὑπέβαλε ἡ ἐνάγουσα πρός τίς ἐθνικές ἀρχές τήν 23η Νοεμβρίου 1978, ἡ αἴτηση ἀποζημιώσεως πού ὑπέβαλε στίς ἴδιες ἀρχές τήν 19η Δεκεμβρίου 1979, καθώς καί ἡ ἀνάλογη αἴτηση πού ἀπηύθυνε στήν Ἐπιτροπή τήν 15η Ἀπριλίου 1980, δέν ἐπέδρασαν ἐπί τῆς συμπληρώσεως τῆς παραγραφῆς, ἡ ὁποία, κατά τό Συμβούλιο, ἐπῆλθε τήν 20ή Μαρτίου 1980.

Τό Συμβούλιο παρατηρεῖ ὅτι, ἐν ὄψει τῆς διατυπώσεως τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ, τά διαβήματα πρός τίς ἰταλικές ἀρχές δέν δύνανται νά ἔχουν τό ἀποτέλεσμα αὐτό καθ' ὅσον τό ἐν λόγω ἄρθρο ὁρίζει ὅτι ἡ παραγραφή διακόπτεται «εἴτε διά τῆς προσφυγῆς πού ὑποβάλλεται στό Δικαστήριο, εἴτε διά τῆς προηγουμένης αἰτήσεως πού ὁ ζημιωθείς ἀπευθύνει στό ἁρμόδιο ὄργανο τῆς Κοινότητος».

Κατά τό Συμβούλιο, ἐλλείψει νομίμου ἐρείσματος ἐπί κοινοτικοῦ κανονισμοῦ γιά τήν καταβολή τῶν ἐπιστροφῶν, δέν δύναται νά θεωρηθεῖ ἡ ὑποβαλλομένη ἀπό ὁρισμένους ἐπιχειρηματίες αἴτηση πρός τίς ἐθνικές ἀρχές, πού εἶναι ἐπιφορτισμένες ὑπό κανονικό καθεστώς μέ τήν καταβολή τῶν ἐπιστροφῶν, ἤ ἀκόμη τό γεγονός ὅτι οἱ ἐθνικές αὐτές ἀρχές ἐπισημαίνουν στίς κοινοτικές ἀρχές τήν ὕπαρξη παρομοίων αἰτήσεων, ὡς αἴτηση ἀπευθυνομένη ἀπό τόν ζημιωθέντα πρός τό «ἁρμόδιο κοινοτικό ὄργανο» (Συμβούλιο καί/ἤ Ἐπιτροπή), κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου.

Συνεπῶς, συμπεραίνει τό Συμβούλιο, οἱ ὑποβληθεῖσες ἀπό τήν ἐνάγουσα πρός τίς ἰταλικές ἀρχές αἰτήσεις δέν ἠδύναντο νά ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τήν διακοπή τῆς παραγραφῆς.

Στήν περίπτωση πού τό Δικαστήριο δέν θά ἐδέχετο τήν ἄποψή του ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ, τό Συμβούλιο ἐπικαλεῖται ἄλλη διάταξη τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ, ἐκείνη πού ὑποχρεώνει τόν διάδικο, ὁ ὁποῖος διακόπτει τήν παραγραφή τοῦ ἄρθρου 43, νά ἀσκήσει τότε τήν ἀγωγή του ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου ἐντός τῶν προθεσμιῶν πού προβλέπονται ἀπό τό ἄρθρο 175 παράγραφος 2 τῆς συνθήκης, λαμβάνοντας ἐπί πλέον ὑπ' ὄψη τήν παρέκταση προθεσμίας λόγω ἀποστάσεως, ἡ ὁποία εἶναι γιά τήν Ἰταλία, δέκα ἡμέρες.

Αὐτό ἰσοδυναμεῖ μέ μία συνολική προθεσμία τεσσάρων μηνῶν καί δέκα ἡμερῶν, ἀπό τῆς τελευταίας πράξεως διακοπῆς τῆς παραγραφῆς τῆς 19ης Δεκεμβρίου 1979, ἤτοι ἐν προκειμένω λήγουσα τήν 29η Ἀπριλίου 1980. Ἀλλά, ὑπενθυμίζει τό Συμβούλιο, ἡ ἐνάγουσα δέν προσέφυγε στό Δικαστήριο παρά μόνο τήν 9η Μαρτίου 1981.

Ἂν ἡ ἐνάγουσα ὑποστηρίζει ὅτι τό διάβημά της πρός τήν Ἐπιτροπή, τήν 15η Ἀπριλίου 1980, διέκοψε τήν παραγραφή, τό Συμβούλιο παρατηρεῖ ὅτι εἶναι δυνατό νά τῆς ἀντιταχθεῖ ὅτι ἡ παραγραφή εἶχε ἤδη ἐπέλθει ἀπό 25 ἡμέρες.

Τέλος, τό Συμβούλιο δηλώνει ὅτι τό τηλετύπημα τῆς Ἐπιτροπῆς, πού διεβιβάσθη στήν ἐνάγουσα τήν 25η Σεπτεμβρίου 1980, μέ τό ὁποῖο ἡ Ἐπιτροπή ἀντιτάσσει στήν ἐνάγουσα τήν παραγραφή τοῦ ἄρθρου 43, δέν δύναται νά ἔχει κανένα ἀνασταλτικό ἀποτέλεσμα ἔναντι τῆς παραγραφῆς, ἡ ὁποία ἐπῆλθε ἤδη τήν ἡμέρα τῆς ἀποστολῆς τοῦ τηλετυπήματος.

Ἡ *ἐνάγουσα* παρατηρεῖ ὅτι πρέπει νά τεθεῖ τό ἐρώτημα κατά πόσον ἡ παραγραφή — ἂν ὑποτεθεῖ, ἀντιθέτως πρός τήν ἄποψή της, ὅτι τρέχει ἀπό τῆς ἡμερομηνίας τοῦ ἀμφισβητουμένου κανονισμοῦ καί δέν ἀνεστάλη — δέν διεκόπη γιά οἱονδήποτε λόγο πρό τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας.

Κατά τήν ἐνάγουσα, τό ἐρώτημα αὐτό δικαιολογεῖται ἀπό τίς ἀνεπάρκειες καί τίς ἐλλείψεις στήν διατύπωση τοῦ ἄρθρου 43, πού ὑπεγραμμίσθησαν ἀπό τόν γενικό εἰσαγγελέα Gand στήν ὑπόθεση Kampff-

meyer (Racc. 1967, σ. 349, I), καί ἐκ νέου, στίς προαναφερθεῖσες προτάσεις τοῦ γενικοῦ εἰσαγγελέως Reischl (ὑπόθ. 44/76).

Κατά τήν γνώμη τῆς ἐναγούσης, ἄν, καθ' ὑπόθεση, τά κενά τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου πρέπει νά «πληρωθοῦν» κατ' ἀναλογία μέ τήν ἀποκτηθείσα στήν ἐσωτερική ἔννομο τάξη τῶν Κρατῶν μελῶν ἐμπειρία, πρέπει νά θεωρηθεῖ πρωτίστως, ὅτι ὁ κανονισμός 1125/78 συνιστᾶ, ἐπίσης ἤ τουλάχιστον, ἀναγνώριση τοῦ δικαιώματος ἀπό τό ὄργανο ἐναντίον τοῦ ὁποίου δύναται νά προβληθεῖ τό ἴδιο αὐτό δικαίωμα. Τήν 22α Μαΐου 1978, μέ τήν ἔκδοση τοῦ κανονισμοῦ 1125/78 τό Συμβούλιο ἀνεγνώρισε, ἐπομένως, ὅτι ἡ προηγουμένη κανονιστική ρύθμιση εἶχε καταργήσει ἀδίκως τίς ἐν λόγω ἐπιστροφές.

Ἡ ἐνάγουσα παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἀναγνώριση αὐτή ἐκφράζεται στίς αἰτιολογικές σκέψεις 2 καί 3 τοῦ ἐπιδίκου κανονισμοῦ πού ὁρίζουν, κατά τήν χρησιμοποιηθείσα ἀπό τό Συμβούλιο διατύπωση, ὅτι ἡ χορήγηση τῶν ἐπιστροφῶν ἐπί τῆς παραγωγῆς «συνιστᾶ μέσο συμμορφώσεως πρός τίς ἀποφάσεις τοῦ Δικαστηρίου» ὡς πρός τό παράνομο τοῦ κανονισμοῦ 665/75 καί ὡς πρός τήν ὑποχρέωση γιά τά κοινοτικά ὄργανα νά λάβουν τά ἀναγκαῖα μέτρα γιά νά ἐξαλείψουν τίς συνέπειες τῆς παρανόμου καταστάσεως. Ἡ ἐνάγουσα ἐκθέτει ὅτι δέν χρειάζεται κάν νά παρατηρηθεῖ ὅτι, ἄν τό Συμβούλιο τό εἶχε ἁπλῶς θελήσει, θά ἠδύνατο νά χρησιμοποιήσει ἐπιφυλακτικότερους ὅρους, συμμορφούμενο μέν πρός τίς ἀποφάσεις τοῦ Δικαστηρίου, ἐπιφυλασσόμενο ὅμως νά προβάλει, κατ' ἀρχήν, τήν ἄποψη πού ὑπεστήριζε προηγουμένως.

Ὑπό τίς συνθῆκες αὐτές ἡ ἐνάγουσα συμπεραίνει ὅτι εἶναι λογικό νά ἀποδοθοῦν στόν κανονισμό 1125/78 ἀνάλογα ἀποτελέσματα πρός αὐτά πού οἱ ἐσωτερικές κανονιστικές ρυθμίσεις — ὅπως ἡ προβλεπομένη ἀπό τό ἄρθρο 2944 τοῦ ἰταλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος ρύθμιση — ἀποδίδουν στήν ἀναγνώριση τοῦ δικαιώματος. Τό ἀναγνωριστικό ἀποτέλεσμα τοῦ κανονισμοῦ θά ἐπέφερε, ἐπομένως, διακοπή τῆς παραγραφῆς — ἄν γίνει δεκτό ὅτι αὐτή εἶχε ἀρχίσει νά τρέχει — καί τήν ἔναρξη νέας προθεσμίας ἀπό τῆς 22ας Μαΐου 1978.

Ἡ ἐνάγουσα παρατηρεῖ, ἐξ ἄλλου, ὅτι ἄν εἶναι ἀληθές ὅτι ὑπέβαλε στήν Ἐπιτροπή αἴτηση ἀποζημιώσεως μόλις τήν 24η Ἀπριλίου 1980 — αἴτηση πού ἡ Ἐπιτροπή κρίνει ὡς ἐκπρόθεσμη καθ' ὅσον ὑπεβλήθη μετά πάροδο πλέον τῶν πέντε ἐτῶν ἀπό τῆς ἡμερομηνίας ἐκδόσεως τοῦ κανονισμοῦ 665/75 —, παραμένει τό γεγονός ὅτι ἡ ἐνάγουσα ἐζήτησε ἐπίσης ἀποζημίωση μέ τήν ἐπιστολή πού ἀπηύθυνε στίς οἰκονομικές ὑπηρεσίες τῆς Ρώμης τήν 23η Νοεμβρίου 1978, καθώς καί μέ τίς ἐπιστολές τῆς 19ης Δεκεμβρίου 1978 πού ἀπηύθυνε ἀντιστοίχως στόν Ὑπουργό τῶν Οἰκονομικῶν, τόν Ὑπουργό Γεωργίας καί, ἐκ νέου, στίς οἰκονομικές ὑπηρεσίες.

Κατά τήν ἐνάγουσα, ἄν στήν περίπτωση αὐτή, οἱ ἀποδέκτες τῆς αἰτήσεως δέν εἶναι «ἁρμόδια κοινοτικά ὄργανα» στά ὁποῖα ἀναφέρεται τό ἄρθρο 43 δεύτερη φράση, ἐπιτρέπεται, ἀντιθέτως, νά θεωρηθεῖ τουλάχιστο ὅτι τό Ὑπουργεῖο Γεωργίας τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας ἐκτελεῖ, κατά ἐξουσιοδότηση, τά καθήκοντα τῶν κοινοτικῶν ὀργάνων πού εἶναι ἐπιφορτισμένα μέ τήν διαχείριση τῶν ἀγορῶν ἀγροτικῶν προϊόντων — κατά τόν ἴδιο τρόπο πού στόν τομέα τῆς παροχῆς ἐννόμου προστασίας οἱ ἐθνικοί δικαστές εἶναι ἐπίσης κοινοτικοί δικαστές —, χωρίς νά ὑπολογισθεῖ, τέλος, ὅτι οἱ αἰτήσεις αὐτές διεβιβάσθησαν φυσικά στήν Ἐπιτροπή, ὑπό τήν ἰδιότητα τοῦ ὀργάνου, τό ὁποῖο ἔπρεπε νά εἶχε λάβει, ἐν προκειμένω, τίς κατάλληλες πρωτοβουλίες.

IV — Προφορική διαδικασία

Στήν συνεδρίαση τῆς 8ης Ἰουλίου 1981, ἡ ἐνάγουσα, ἐκπροσωπουμένη ἀπό τόν F. Capelli, δικηγόρο Μιλάνου, τό Συμβούλιο, ἐκπροσωπούμενο ἀπό τούς A. Brautigam καί A. Sachettini, καί ἡ Ἐπιτροπή ἐκπροσωπουμένη ἀπό τούς R. Wainwright καί G. L. Campogrande, ἀνέπτυξαν προφορικῶς τίς παρατηρήσεις τους.

Ὁ γενικός εἰσαγγελεύς ἀνέπτυξε τίς προτάσεις του στήν συνεδρίαση τῆς 13ης Ὀκτωβρίου 1981.

Σκεπτικό

1 Μέ δικόγραφο πού κατέθεσε στήν γραμματεία τοῦ Δικαστηρίου τήν 9η Μαρτίου 1981, ἡ ἐνάγουσα ἤσκησε, δυνάμει τῶν ἄρθρων 178 καί 215 ἐδάφιο 2 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, ἀγωγή, μέ τήν ὁποία ζητεῖ τήν ἀποκατάσταση τῆς ζημίας πού τῆς προκάλεσε ὁ κανονισμός 665, τῆς 4ης Μαρτίου 1975, περί καταργήσεως τῶν ἐπιστροφῶν ἐπί τῆς παραγωγῆς ἀποφλοιωμένων σπόρων καί σιμιγδαλίων ἀραβοσίτου, πού χρησιμοποιοῦνται γιά τήν παραγωγή ζύθου καθώς καί ἡ παράλειψη ἐπαναφορᾶς τους, γιά τήν περίοδο ἀπό 4ης Ἀπριλίου 1977 μέχρι 19ης Ὀκτωβρίου 1977 τῆς τελευταίας ἡμερομηνίας συνιστώσης ἐκείνην ἀπό τῆς ὁποίας ἤρχισε νά ἰσχύει ἀναδρομικῶς ὁ κανονισμός 1125 τοῦ Συμβουλίου, τῆς 22ας Μαΐου 1978, ὁ ὁποῖος ἐπανέφερε τό σύστημα τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων ἐπιστροφῶν λόγω παραγωγῆς.

2 Τό Συμβούλιο καί ἡ Ἐπιτροπή προέβαλαν ἔνσταση κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 91 τοῦ κανονισμοῦ διαδικασίας, ἐπικαλούμενα τήν πενταετή παραγραφή τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου, κατά τό ὁποῖο «ἀξιώσεις κατά τῆς Κοινότητος στό πεδίο τῆς ἐξωσυμβατικῆς εὐθύνης παραγράφονται μετά πέντε ἔτη ἀπό τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ζημιογόνου γεγονότος» καί «ἡ παραγραφή διακόπτεται εἴτε διά τῆς προσφυγῆς πού ὑποβάλλεται στό Δικαστήριο εἴτε διά τῆς προηγουμένης αἰτήσεως πού ὁ ζημιωθείς ἀπευθύνει στό ἁρμόδιο ὄργανο τῆς Κοινότητος». Τό Δικαστήριο ἀπεφάσισε νά ἀπαντήσει ἐπί τῆς ἐνστάσεως χωρίς νά εἰσέλθει στήν οὐσία τῆς ὑποθέσεως.

3 Τά ἐναγόμενα ὄργανα προβάλλουν τήν ἔνσταση τοῦ ἀπαραδέκτου τῆς ἀγωγῆς λόγω τοῦ ἐκπροθέσμου τῆς ὑποβληθείσης ἀπό τήν ἐνάγουσα στήν Ἐπιτροπή αἰτήσεως, μέ τήν ὁποία ἐζητεῖτο ἡ καταβολή τῶν ὀφειλομένων ἐπιστροφῶν γιά τήν

περίοδο άπό 4ης 'Απριλίου μέχρι 19ης 'Οκτωβρίου 1977. 'Η αΐτηση αὐτή ὑπεβλήθη άπό τήν ἐνάγουσα στήν 'Επιτροπή τήν 15η 'Απριλίου 1980.

4 Τά ἐναγόμενα ἰσχυρίζονται ὅτι ὡς χρόνος ἐνάρξεως τῆς παραγραφῆς τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ 'Οργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου πρέπει νά προσδιορισθεῖ τό χρονικό σημεῖο κατά τό ὁποῖο καθίσταται δυνατή ἡ ἄσκηση τῆς ἀγωγῆς ἀποζημιώσεως καί ὅτι, ἐξ ἄλλου, ἀπό τήν νομολογία τοῦ Δικαστηρίου συνάγεται ὅτι ἡ ἀγωγή αὐτή ἀσκεῖται ἀφ' ὅτου ἡ ζημία δύναται νά θεωρηθεῖ ὡς ἐπικειμένη καί δυναμένη νά προβλεφθεῖ μέ ἀρκετή βεβαιότητα, ἔστω καί ἄν ἡ ζημία δέν δύναται ἀκόμη νά ἀποτιμηθεῖ μέ ἀκρίβεια, ἡ ἐκτίμηση τῆς ὁποίας γίνεται μεταγενεστέρως.

5 Κατά τά ἐναγόμενα ὄργανα ὡς χρόνος ἐνάρξεως τῆς πενταετοῦς αὐτῆς παραγραφῆς πρέπει νά ληφθεῖ ἡ 20ή Μαρτίου 1975, ἡμερομηνία δημοσιεύσεως τοῦ κανονισμοῦ 665 τῆς 4ης Μαρτίου 1975, τό ἀνίσχυρο τοῦ ὁποίου ἀνεγνώρισε τό Δικαστήριο μέ τίς ἀποφάσεις του τῆς 19ης 'Οκτωβρίου 1977 ἐπί τῶν ὑποθέσεων 127/76 καί 20/77.

6 'Από αὐτό προκύπτει ὅτι ἡ ἐνάγουσα ἠδύνατο νά ἀσκήσει παραδεκτῶς τήν ἀγωγή της ἀπό τῆς 20ῆς Μαρτίου 1975, λόγω τοῦ ὅτι ἡ δημοσίευση τοῦ παρανόμου κανονισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τήν πηγή τῆς ζημίας πού ὑπέστη ἡ ἐνάγουσα, δύναται νά θεωρηθεῖ ὡς τό γενεσιουργό τῆς κοινοτικῆς εὐθύνης γεγονός καί πρέπει, ἔτσι, νά ἀποτελέσει τό χρονικό σημεῖο ἐνάρξεως τῆς πενταετοῦς παραγραφῆς τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ 'Οργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου.

7 Κατά τά ἐναγόμενα ὄργανα, ἡ ὑποβληθείσα πρός τήν 'Επιτροπή αἴτηση δέν ἠδυνήθη νά διακόψει τήν πενταετή παραγραφή διότι ὑπεβλήθη μετά τήν συμπλήρωση τῆς παραγραφῆς, ἐνῶ οἱ ὑποβληθεῖσες, στίς ἐθνικές ἰταλικές ἀρχές αἰτήσεις, τήν 23η Νοεμβρίου 1978 καί τήν 19η Δεκεμβρίου 1979, δέν διέκοψαν οὔτε αὐτές τήν παραγραφή, καθ' ὅσον ὑπεβλήθησαν σέ ἀναρμόδιες ἀρχές, κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ 'Οργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου καί δέν ἐπηκολούθησε, ἐκ μέρους τῶν ἐναγουσῶν, ἀγωγή σύμφωνη πρός τούς ὅρους τοῦ ἄρθρου 175 ἐδάφιο 2 τῆς συνθήκης ΕΟΚ.

8 'Η ἐνάγουσα προβάλλει κυρίως ὅτι ὡς χρόνος ἐνάρξεως τῆς πενταετοῦς παραγραφῆς στόν τομέα τῆς ἐξωσυμβατικῆς εὐθύνης τῆς Κοινότητος δέν δύναται νά ληφθεῖ παρά μόνο τό χρονικό σημεῖο κατά τό ὁποῖο, ὅπως στήν προκειμένη

περίπτωση, πράγματι έμφανίζεται ή ζημία, δηλαδή ή ήμερομηνία κατά τήν όποία οί άξιώσεις γιά τήν καταβολή τῶν έπιστροφῶν καθίστανται άπαιτητές κατόπιν τῆς διενεργείας πράξεων πού παρέχουν δικαίωμα έπί τῶν έν λόγω έπιστροφῶν.

9 Ὅπως προκύπτει άπό τό ἄρθρο 215 τῆς συνθήκης ΕΟΚ καί άπό τό ἄρθρο 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου, ή γένεση τῆς έξωσυμβατικῆς εὐθύνης τῆς Κοινότητος καί ή ἄσκηση τοῦ δικαιώματος άποκαταστάσεως τῆς έπελθούσης ζημίας έξαρτῶνται άπό τήν πλήρωση ένός συνόλου προϋποθέσεων, σχετικῶν μέ τήν ὕπαρξη παρανόμου πράξεως τῶν κοινοτικῶν ὀργάνων, πραγματικῆς ζημίας καί αἰτιώδους συνδέσμου μεταξύ τους.

10 Ὅπως προκύπτει άπό τά άνωτέρω, ή προθεσμία παραγραφῆς τῆς άγωγῆς άποζημιώσεως λόγω εὐθύνης τῆς Κοινότητος δέν δύναται νά άρχίσει πρό τῆς πληρώσεως ὅλων τῶν προϋποθέσεων άπό τίς ὁποῖες ἐξαρτᾶται ή ὑποχρέωση άποκαταστάσεως τῆς ζημίας, καί ἰδίως, πρίν συγκεκριμενοποιηθεῖ ή πρός άποκατάσταση ζημία. Ἐπομένως, προκειμένου περί περιπτώσεων κατά τίς ὁποῖες ή εὐθύνη τῆς Κοινότητος πηγάζει άπό κανονιστική πράξη, ή έν λόγω προθεσμία παραγραφῆς δέν δύναται νά άρχίσει πρίν έπέλθουν τά ζημιογόνα άποτελέσματα τῆς πράξεως αὐτῆς καί, κατά συνέπεια, ὑπό τίς περιστάσεις τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, πρίν άπό τό χρονικό σημεῖο κατά τό ὁποῖο ή ένάγουσα μέ τήν συμπλήρωση τῶν πράξεων πού τῆς παρέχει τό δικαίωμα πρός εἴσπραξη τῶν έπιστροφῶν, ὑπέστη βεβαία ζημία.

11 Δέν δύναται, συνεπῶς, νά άντιταχθεῖ στήν ένάγουσα ὡς χρόνος ένάρξεως τῆς παραγραφῆς ήμερομηνία προγενέστερη τῆς έμφανίσεως τῶν ζημιογόνων άποτελεσμάτων τῆς παρανόμου πράξεως τῆς Κοινότητος.

12 Ἡ σκέψη αὐτή άποκλείει, έξ ἄλλου, νά ληφθεῖ ὡς χρόνος ένάρξεως τῆς παραγραφῆς τό χρονικό σημεῖο τῆς θέσεως έν ἰσχύι τῶν παρανόμων πράξεων τῆς Κοινότητος καί, πολύ περισσότερο, ή ήμερομηνία δημοσιεύσεώς τους.

13 Πρέπει, συνεπῶς, νά άπορριφθεῖ ή προβληθείσα άπό τό Συμβούλιο καί τήν Ἐπιτροπή ἔνσταση.

Διά ταῦτα

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

πρό τῆς ἐκδόσεως ἀποφάσεως ἐπί τῆς οὐσίας, κρίνει καί ἀποφασίζει:

1) Ἀπορρίπτει τήν ἔνσταση.

2) Ἐπιφυλάσσεται ὡς πρός τά δικαστικά ἔξοδα.

	Mertens de Wilmars	Bosco	Touffait
Due	Pescatore	Mackenzie Stuart	O'Keeffe
Koopmans	Everling	Χλωρός	Grévisse

Ἐδημοσιεύθη σέ δημοσία συνεδρίαση στό Λουξεμβοῦργο τήν 27η Ἰανουαρίου 1982.

Ὁ γραμματεύς
A. Van Houtte

Ὁ πρόεδρος
J. Mertens de Wilmars

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΩΣ
FRANCESCO CAPOTORTI

(βλέπε συνεκδικαζόμενες ὑποθέσεις 256, 257, 265, 267/80 καί 5/81, σ. 108)